

REBELL

Rød Ungdoms Magasin • Nr. 3, 1989 • 22. årgang • Pris: 15 kr.

FOTO: JØRN H. MOEN

Unge FMI-tilhengere i Arendal under FMI-landsmøtet den 15. april '89.

Brunt opprør i Arendal

TEMA: 1989 – REAKSJONÆRT VALG

HØYREBØLGEN MÅ STOPPES

■■■ NORGE 1989 preges av industrirasering, distriktsrasering, miljømord og arbeidsledighet. Og situasjonen de siste tiårene har vært den at de dominerende partiene stadig beveger seg mot høyre. Politikerne bruker navn som omstilling, omstrukturering og nytenking på en politikk som egentlig med sitt rette navn heter rasering av Norge.

■■■ PROFITT OG KONKURANSE er åpenbart den stor gulroten i regjeringas politikk. Og følgene blir deretter. Gro og co. stjeler både luften vi puster i, vannet vi drikker og pengene vi skulle kjøpt hus og mat for. Det er også et kjennetegn at misnøyen blandt folk flest stiger og at troen på at de tradisjonelle politikerne kan ordne opp snart er minimal.

■■■ LIKEVEL SÅ HAR vi ikke på lang tid stått overfor en så sterk høyrebølge som vi gjør i dag. Og den ser heller ikke ut til å avta med det første. Meningsmålinger og valgforskere spår for eksempel at Fr.P. vil oppnå mellom 25 og 30 mandater på Stortinget etter valget til høsten, mot bare 2 mandater ved valget i 1985. Så folk har åpenbart valgt Carl I. Hagen som redningens mann.

■■■ SITUASJONEN PÅ venstresiden har på samme tid fungert som en sil for høyrebølgen, som har sluppet lett igjennom. Venstresiden har vært preget av splittelser, magaspark og liten vilje til samarbeid. Det har vært viktigere å konkurrere om oppslutningen istedenfor å øke den.

■■■ MEN DET HAR OGSÅ skjedd en ny ting i Norge foran dette stortingsvalget. Nemlig at venstresiden nå samler seg mot høyrebølgen, under navnet Fylkeslistene for miljø og solidaritet. Dette er noe helt nytt og naturligvis også uforutsigbart. Men det er åpenbart et riktig og viktig forsøk på å stanse raseringen av Norge. Fylkeslistene består både av politisk uavhengige, utbrytere fra andre partier og folk fra andre partier, og de stiller lister i alle fylker. Fylkeslistene er alternativet ved høstens Stortingsvalg som stiller seg på folk sin side. De vil kjempe mot arbeidsløsheten, distriktsrasering og rasismen, og for en offentlig utbygging av sosial- og helsesektoren. Listene går også mot EF-medlemskap og -tilpassing. Det som preger Fylkeslistene mest er at de tar opp de forskjellige sakene som er viktigst for hvert enkelt fylke. For eksempel så er kampen mot EF viktig i Sogn og Fjordane, mens kampen mot rasismen sikkert blir viktig i Agderfylkene.

■■■ HVOR STOR oppslutning Fylkeslistene vil få er vanskelig å spå. Å være ny og ukjent i denne høystakken er ingen enkel sak. Men at mulighetene teoretisk sett burde være store er helt klart. Og med 25 FrPere på Stortinget så kunne det virkelig være på sin plass å ha en bråkmaker til stede, som kunne bringe opplysningene om virvaret der inne ut til oss. En som heller ikke behøver å ta hensyn til at han eller hun kanskje må samarbeide med FrP i neste sak på dagsorden. For slik vil neste stortingsperiode arte seg. Med en ekstrem kamp om å finne allierte for å få flertall til en sak. Og forskjellene mellom de ulike partienevil bli enda mere perifer. Ikke noe rart at folk ikke ser noe alternativ i denne jungelen.

■■■ MEN NÅ HAR VI tydelig to alternativer å velge mellom. FrP og Fylkeslistene. Vi har sjøl valget den 11 september. Er høyrebølgen velkommen eller skal vi gi den motgang?

KATRINE MALMO

INNHold

TEMADEL:

For første gang siden krigen stiller klart rasistiske partier lister til stortingsvalget. Er dette et tegn på hva framtiden vil by på, eller er det siste krampetrekning fra de fjerne krigsår?

MORY KANTE

Mory Kante, popstjernen med verdens første afrikanske verdenshit har i aller høyeste grad gjort seg fortjent til to av kultursidene..... s. 8-9

ARBEIDSLØSE STUDENTER

Studenter kan også bli arbeidsløse, men faller ofte utenfor ordninger for arbeidsløse. s. 22

SOSIALISME

Kan sosialismen leve etter hendelsene i Kina, eller må vi ta farvel med denne drømmen for all framtid? s. 24-25

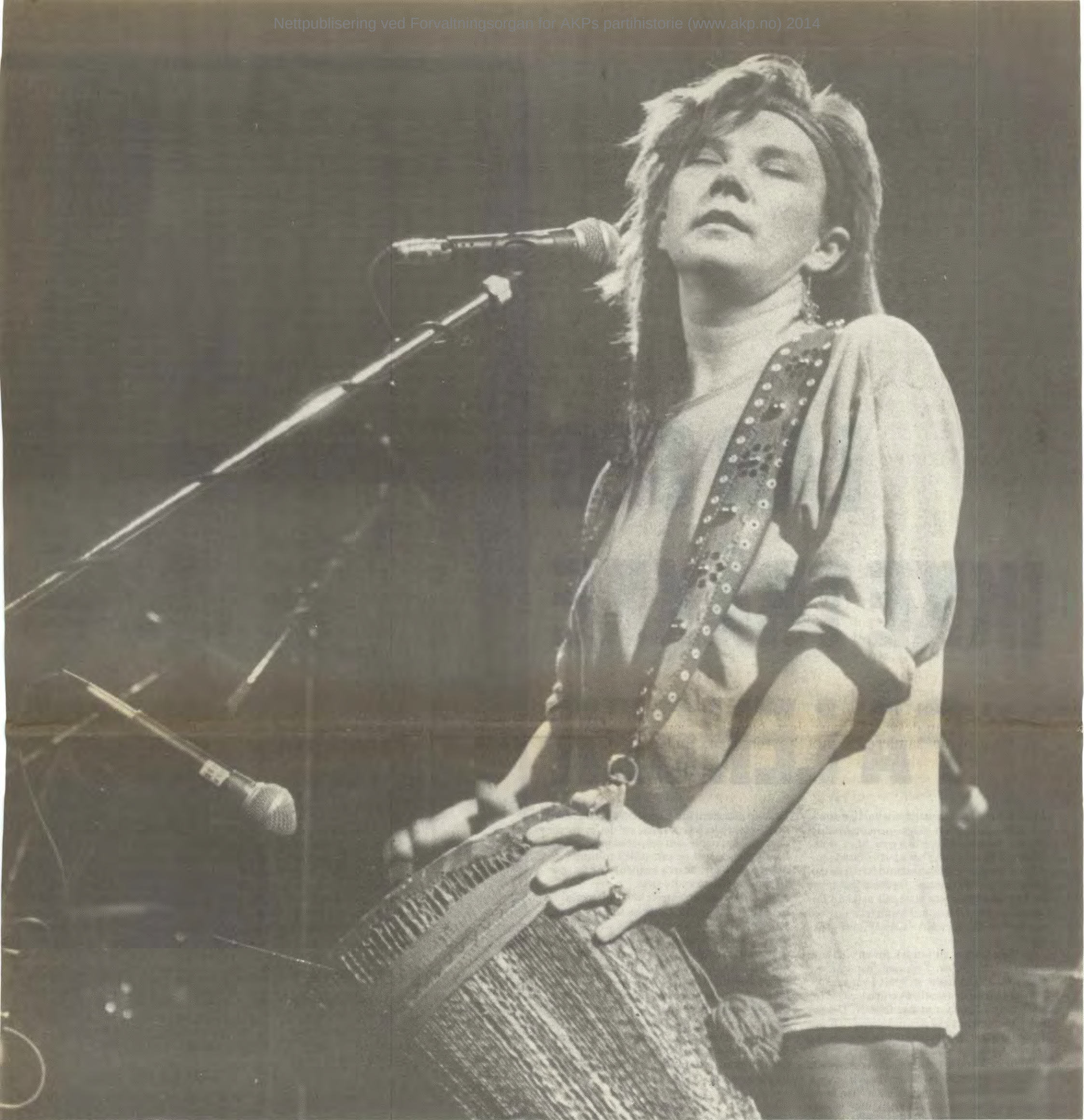

ESPERANTO

Torstein Kvakland er esperantist og aktiv Norsk Esperanto-Forbud i Trondheim. Han gløder for sterkt for en utbredelse av dette språket s. 26-27

Redaksjon dette nummer: Katrine Malmo (redaktør og ansvarlig utgiver), Leif Steinholt, Rune Endresen Ytreberg, Nicolay Bochrevink Johansen og Anita Hanebo, Solveig Mikkelsen og Geir Håvard Kvarv Bakken. **Lay-out:** Jorunn Storehaug og redaksjonen. **Sats og trykk:** A.S./K.S Duplotrykk. **Adresse:** Rebell, Pb. 4702, 0506 Sofienberg, OSLO 5. Tlf: (02) 37 73 50. **Abonnement:** kr. 50,- pr. år. Signerte artikler står for forfatterens egen regning og behøver ikke være sammenfallende for Rød Ungdoms syn. Ettertrykk tillatt hvis kilde oppgis. Rød Ungdom, Pb. 610 Sentrum, 0106 OSLO 1. Tlf.: (02) 37 73 50.

Journalistene kaller Mari Boine Persen gammeldags. Sist stilte hun opp på Spigerverkets støttekonsert. — Kanskje jeg er gammeldags og umoderne, men da vil jeg gjerne være det. For jeg tror at mange vil ha det samfunnet jeg synger om. Jeg synes gammeldags er ett kompliment, sier ho og ler fandenivoldsk.

LAR SEG IKKE TRÅKKE PÅ LENGER

I LØPET AV DE TO siste årene har den samiske kulturen fått ett slags gjennombrudd i Norge. Den samiske musikeren Mari Boine Persen er en av de som har gjort samisk kultur kjent : — At det (gjennombruddet) skjer no, skyldes mye «Veiviseren». Og at jeg fikk synge på Åge Aleksandersens plate, slik at ikke minst samene hørte at det samiske språket duger ved siden av norsk og svensk - det var utrolig viktig.

— Men dette er ett uttrykk for en vind som går over hele verden. Ting snur, det er masse tegn på det. Det ligger en kraft i vår musikk som både vi og den vestlige verden trenger for å komme i kontakt med sine følelser. Det er i den kontakten at nøkkelen til å skape en bedre verden ligger. Nærheten til naturen er en enorm styrke (for å ha den kontakten).

Vi møtte Mari en tidlig sommer-ettermiddag på Stortorvets Gjestgiveri. Hun virka først litt stille, nesten beskjeden, men etter at de første kraftsalvene var avfyrt, skjønte vi at vi ikke ville bli nødt til å hale ordene ut av henne. Klar for neste bombastiske utsagn?

— Bymenneskene trenger oss, musikken vår. Det er en tomhet i den vestlige verden. Den holder på å rase sammen. Det er logisk, den bygger på en illusjon. Den drukner i sitt eget søppel. For å si det med dikteren, den er en kjempe på leirfotter. Jeg håper bare ikke at det er for sent. Jeg vil ikke dø før jeg skal dø, hvis du skjønner.

Vi skjønner. Det er jo logisk at den vestlige verden vil falle sammen, og hvorfor har vi ikke skjont det før? Hun hever ikke stemmen når hun prater, bare sitter der rolig og snakker til oss uten å vike med blikket. Det er en trygghet i de øynene der som sitter langt nede i sjela. Det virker sterkt, hvis du skjønner.

STOLT OG STERK

Slik var hun på konserten natta i forveien og.

Hun sto på scenen i en slags sterk og rolig stolthet. Rockefeller var stappa, og det er første gangen vi har opplevd at det publikummet ikke bare satte seg ned og satt stille i to timer, de holdt også kjeft! Mari's kraftfulle og intense stemme traff dem midt i sjela.

På konserten presenterte hun trommeslageren Ablei Saidiy fra Gambia som sørsame. Hvorfor?

— Det var litt spøk, men og litt alvor. Jeg føler meg mer i slekt med afrikanere enn med nordmenn. Vi har mer som er likt: uhøytideligheten, folkeligheten og tilknytningen til naturen. Vi har de samme verdiene, hvor fellesskapet og samholdet er viktig. Og vi er mye mer barnslige. Hun ler. — Vi tør å være barnslige, har mindre masker. Jeg bruker så lang tid på å komme inn på folk i Norge. Og det blir jeg sliten av. Det er for mye masker i Norge, alle skal bli på samme måte.

OPPRØR

— På konserten sang du om ei åtti år gammel dame som har tid til å lytte. Er den sangen indirekte en kritikk av Norge/vesten?

— Ja. Jeg ble forma av Norge til å være noe jeg mer og mer følte var en tvangstrøye, og fikk ett opprør mot dette inni meg. Ett opprør mot å bli tvunget inn i en rolle hvor vi ikke får lov til å være mennesker, hvor det ikke er plass til solidaritet og medmenneskehet. Denne gamle dama hjelper meg å finne tilbake til det samiske, det trygge og naturlige. Jeg får puste, det blir det inni meg som teller.

Mange av sangene var om «varme» verdier. Hun sang om «det fineste etter friheten; samvær med folk». Hun sang om at holde fast på det gode, uansett hva som skjer, hun sang om jorda og at vi dør hvis vi tar livet av den. Hun tilegna en sang «til alle de som ennå er så gal at de bryr seg om medmenneskelighet og sam-

hold, og som må betale prisen du må betale for det idag.»

— Disse verdiene er i reklamen gammeldags og umoderne. Noen har tatt ifra oss troen på at det er opp til oss. Men jeg tror mange vil ha det samfunnet jeg synger om. Det er naturlig for mennesker å føle medfølelse. Så da vil jeg være gammeldags og umoderne. Jeg tar det som ett kompliment, sier hun og smiler fandemivoldsk. Jeg tror hun liker å være det. Fandemivoldsk.

BRUK MAGEN

Hun har ikke alltid vært like frampå. Hun ble født i Karasjok for 33 år siden, foreldrene var læstadianere og hun vokste opp i deres bedehusmiljø. Derfor sangen, altså.

— Ellers har jeg bare hatt to korte kurs. Etter hvert lærte jeg å synge fra magen, brukte magen slik jeg gjorde i barndommen. Det var befriende. Vi jenter lærer å binde oss slik. Vi må gjøre opprør mot reklamens tvangstrøyer.

Etterhvert ble det læreskole i Alta. Hun var livredd for at læreren skulle peke på henne, slik at hun måtte si hva hun mente. Noe må øyensynlig ha skjedd siden da.

— Jeg ble med i en visegruppe. I begynnelsen sang vi på alt utenom samisk. Så kom jeg med noen tekster på samisk som vi spåte, og

responsen var bra. Under Alta-saken (kampen mot utbygginga av Alta/Kautokeino-vassdraget i Finnmark) begynte jeg å skrive, å nøste opp i min egen bakgrunn. Jeg fikk en forståelse av ikke bare samesak, men og kvinnesak, at vi kjemper mot de samme kreftene.

FELLES SAK

— Det er noen som setter oss opp mot hverandre. De tjener på at vi tenker i båser. Det gjelder å gjennomskue det, se at samenes sak og kvinnesak, innvandrere og arbeidsfolks sak er felles sak. Den nordnorske befolkningen og samene er i samme båt. Men idag kjøres Nord-Norges sak for seg og samesak for seg. Hvis Nord-Norge ble kjørt som samesak, ville det få større gjennomslag. Fordi norske myndigheter er svært ærekjære, og samenes sak blir passet på av mange over hele verden.

— Kan fylkeslistene (for miljø og solidaritet) bli et uttrykk for at f.eks kvinnesak og arbeidernes sak blir felles sak?

— Ja, det tror jeg.

Mari kommer ofte inn på rasismen, som hun ser på som den største trusselen framover. Derfor er det heller ikke tilfeldig at hun har to internasjonale musikere med i bandet sitt.

— Det er så mange vanvittige grenser, det gjelder å bygge dem ned. Derfor er det viktig å

Samiske Mari Boine Persen trollbandt et forventningsfullt publikum på Rockefeller Oslo i juni.

ha med internasjonale musikere. Og vi har erfaringene, vi vet om undertrykkinga, vi vet om smerten. Jeg har jobbet med norske musikere, og det har vært slitsomt til tider. Jeg har kommet med mitt, men de har ikke alltid forstått innholdet i musikken min. Jeg skjønner det bedre nå, fordi de har ikke opplevd det jeg har, de har ikke hatt forutsetninger til å skjønne meg.

ER SEG SELV

Men nå føler jeg meg trygg, de andre (i bandet) er med meg og støtter meg. Jeg føler meg trygg og sterk på scenen. Jeg kan ha angst for å gå på hotell. På scenen er jeg hjemme. Jeg er jo nervøs, men ikke på den måten. Det har jo tatt tid. Kanskje det er slik fordi jeg ikke har noe mer å miste, jeg har bare meg selv å komme med.

Også Mari har opplevd musikernes mareritt, at publikum lytter høflig i tre minutter, for så å vende det døve øret til og prate høylydt videre. Har hun alltid vært like sterk på scenen?

— Musikken har vært som en slags terapi for meg. Og noen konserter jeg har holdt har vært veldig tunge og mørke. Det var rart at de ville høre på meg da, jeg må ha skremt vekk veldig mange fra konsertene mine, sier hun og ler igjen.

De fleste ville vel tro at Mari joiker, men selv

er ho redd for å kalle det joik.

— Blant samene er det mange som diskuterer hva som er og hva som ikke er joik. Jeg orker ikke å krangle om det, det vesentlige for meg er om det treffer folk.

Og det når folk. Selv om det er litt rart å sitte å lytte til Mari's sang som jo høres samisk ut, og den peruanske fløyta som man forbinder slik med latinamerikansk musikk, og høre at det stemmer.

MOT NORD

For Mari er joikene ganske nye. På konserten sang hun joiken «Mot Nord» av den samiske artisten Aillohas.

— Joikene hans har en slik kraft, særlig «Mot Nord». På markeringen for toårs dagen for Tsjernobyl-ulykken sang hun Mot Nord i Tyskland for 2-3000 mennesker. Og jeg fikk tyskerne til å joike.

Vi ser på henne. Førtiåttusen kroner-spørsmålet som presser og presser seg fram er selvfølgelig hvordan hun kan tro på alle sangtekstene sine, tror hun virkelig det er mulig?

— Jeg har jo mine svarte stunder, så jeg har lært meg å verdsette små ting. En slik konsert gir meg mye, at folk setter pris på meg. Jeg er avhengig av at andre tror på meg. Men jeg har perioder hvor jeg vil hjemme meg under dyna. Jeg kan bare ikke gi opp. Føler at noe inne i meg ville slutte å brenne da, og da kommer jeg

til å dø. Egentlig er jeg jo gal som tror på det gode. Vi har alle odds imot oss. Når folk sier «det nytter ikke» kjenner jeg en angst, for de har egentlig rett. Det er derfor jeg ikke vil bo i storby.

IGALDAS

Mari bor i bygda IGALDAS blant sjøsamer. Det bor søtti mennesker i bygda.

— Jeg bor jo på en måte ganske utsatt til, jeg legger meg lagelig til for hugg. Samtidig vet jeg at det jeg får her oppe er ekte. Jeg kunne flyttet til Oslo, men hva hadde jeg fått da? Her oppe er det oversiktlig, det er mulig å beholde troen. I Tyskland har de mistet troen på alt.

— Du synger jo om hvordan du ble nektet å prate ditt eget språk på skolen, om hvordan samene ble undertrykt. Er det mye som har forandra seg siden da?

— Det er liksom mye som har forandra seg, mye fine ord som de lurer oss med. Jeg savner at de virkelig innrømmer hva de virkelig har vært med å gjøre: skapt selvforakt, vi står med lua i handa, vi kryper. Det er to måter å se det på: -hvis du ikke har store krav så er det mye som har forandra seg. -hvis du har rettferdige og rimelige krav er det ikke mye endringer. Hun høres litt bitter ut. Hva mener hun så om sametinget?

— Sametinget kan være begynnelsen på en

prosess, det har en psykologisk effekt. Det er en liten innrømmelse fra myndighetene, så samene føler seg ikke lenger kriminelle når de stiller krav. Men jeg blir sint når vi skal være takknemlig for dette. Spesielt i ett land hvor det ropes så høyt om det fortreffelige demokrati, burde sametinget vært en selvfølge for lenge siden.

STOLTHET

— Det er jo mye motsetninger blant det samiske folket. Hva nå?

— Jeg har brukt mye energi på å få nordmenn til å solidariser seg med samer, men nå orker jeg ikke å kaste bort mer energi. Det viktigste for meg er å gi det samiske folket styrke og stolthet. Det er ambisiøst, men det er derfor jeg synger. Jeg skjønner godt at de norske myndighetene fjernet musikken vår, nektet oss å joike. Det ligger en kraft i å kunne skrike ut stemmen sin. Ett folk som har den krafta er ikke så lett å undertrykke.

Etter intervjuet med Mari Boine Persen, ruslet vi tankefulle hjemover. Og vi skjønte godt at det ligger en kraft i å kunne skrike ut stemmen sin. Hun bruker magen, og lar seg ikke trække på lenger.

RUNE E. YTREBERG
JORUNN STOREHAUG
TORILL STORVESTRE (foto)

TEGNE SERIE

Historie som underholdning

FRANCOIS BOURGEON har kommet ut med to fortellinger på norsk. Den ene er fembindsverket «Vindens passasjerer», den andre er «Skumringens venner», som hittil har kommet i to bind. Begge disse historiene er først og fremst spennende underholdning. Men det som er bærebjelke i begge to er at de skildrer en historisk epoke.

«Vindens passasjerer» er Bourgeons mest kjente verk. Handlinga er lagt til 1780-tallet, og tar utgangspunkt i sjøkrigen mellom Storbritannia og Frankrike. I det første bindet befinner vi oss ombord på et stort fransk krigsskip og får innblikk i forholdene der, samtidig som vi blir presentert for de som skal være de to viktige personene i historien. Det er den bretonske matrosen Hoel og overklassejenta Isa. Isa er selskapsdame for en jevnal-

Slavetransport fra «Vindens Passasjerer» del tre.

drende jente, men egentlig er de to blitt forbyttet som barn! Skrekkelige ting skjer, og det ender med at Hoel dreper kapteinen på skipet.

I bind to sitter Hoel i krigsfangenskap i England, den engelske jenta Mary og kjæresten hennes kommer inn i bildet og de flykter alle, inkludert Isa, til Frankrike. Når bind to slutter er de på vei til Afrika på et slaveskip. De tre siste bindene, som utgjør tyngdepunktet i fortellinga dreier seg om slavehandelen og slavetransporten fra Afrika til de Vest-Indiske øyene i Mellom-Amerika. Hele tida veksler forfatteren mellom dagligliv og ville intriger.

Det som først og fremst slår leseren er tegningene. De er flott fargelagt og svært detaljerte. Plasseringa av tegningene på hver side river blikket av gårde og er med på å gjøre fortellinga spennende. Alt blir tegna historisk riktig, fra selve skipene ned til tollkniver og klesdrakter. Bøkene gir et veldig godt innblikk i livet for sjøfolk på denne tida. Også slavehandelen blir, såvidt jeg har kunnet sjekke, grundig og riktig behandla. Forfatteren har åpenbart hatt solide historiske kilder å øse av. Noe av det mest spennende hvis man tar seg tid til å lese bøkene noen ganger er alt det som skjer blandt bipersonene. Bourgeon har en herlig evne til å spore av, og til å flette inn småhistorier som godt kunne blitt hele romaner aleine. Et eksempel på

dette er flukten fra England til Frankrike ombord på en bretonsk suglerskøyte. Et annet er det lille portrettet vi får av den gamle bretonske tømmermannen og nevøen hans, førstereisguttene. Dette er små skisser som forteller en hel masse.

Men det finnes også negative ting å sette fingrene på. De personlige konfliktenes som er ment å bringe historia framover er ikke alltid like overbevisende fortalt. Tempoet i fortellingen gjør imidlertid at vi fort glemmer det. Værre er det imidlertid at hovedpersonen Isa virker helt malplassert. Når fortellingen er lagt opp til å være realistisk til minste detalj, er det naturlig å tru det samme om personene i den. Og her holder ikke Isa helt. Til å være seksten år er hun volsomt sjølstendig reflektert. I seg sjøl ikke umulig, men hun skal altså ha vokst opp i et kloster som selskapsdame. Hun har noen spontane refleksjoner over nergerslaveriet som jeg har vanskelig for å se for meg at noen europeere på den tida kunne ha hatt. Hun bærer kort sagt preg av å være forfatterens talerør i historia.

Men værste er Bourgeons bruk av seksualitet i denne fortellinga. Isa må sprade rundt iført herrebukser og tynn linskjorte oppknapet til navlen hele tida. Og dette i en tid hvor de fine gikk tilknapet med lag på lag av tøy. Bedre blir det ikke av at stakkars Isa blir oversprøytet med vann i tide og utide, så blusen blir gjennomsoakt. Beskrivelsen av seksualiteten må nødvendigvis bli ganske sentral, spesielt når forfatteren beskriver slike lukka mannsamfunn, hvor det plutselig kommer en kvinne inn. Dessuten vil enhver samfunnsbeskrivelse uansett tidsalder være ufullstendig hvis ikke seksualiteten er tatt med. Men

Isas lette skjorte ble litt vel ofte gjennomvåt i «Vindens passasjerer»

her velter tegneren seg i sniktitting inn gjennom halvåpne soveromsdører, og jentene i historia inntar stadigvekk dekorative positurer. I første bind beskrives både Isas lesbiske forhold til jenta hun er selskapsdame for, og en stygg massevoldtekt av Isa. Ingen av delene er spesielt nødvendig for å bringe historien framover, ingen av delene er heller utdypet på en slik måte at de bidrar til å forklare hvorfor Isa er den hun er. Isteden er de presentert visuelt spennende og blir stående igjen som smånuskete innslag tatt med for å øke salgstallene. Sammenlign forøvrig med den redelige og troverdige presentasjonen av homsene i boka.

Konklusjonen må bli at serien anbefales, på tross av en lett spekulativ slagside. Den er dritspennende fortalt og gir et interessant innblikk

De små ufysiske vesenene var ingen drøm allikevel. Fra serien «Skumringens venner» del en: Den forheksede tåkeskogen.

Mye dramatik i Bourgeons «Vindens passasjerer». Både over og under vann.

i en del av historia som folk har godt av å vite mer om.

Før vi går over til den andre fortellinga Bourgeon har kommet med, tror jeg det passer med et par ord om Bretagne. Flesteparten av sjøfolka vi treffer i «Vindens passasjerer» kommer derfra, og dette blir tydelig poengtert. Bretagne er «nesa» på Frankrike og stikker ut i Atlanter-

Fra Vindens passasjerer del to: Fange skipet.

havet nedafor England. Bretonerne er en etnisk minoritet, de snakker bretonsk, et keltisk språk i slekt med walisisk og irsk. De fleste bretonere liker ikke å bli omtalt som franske, og språket deres var i praksis forbudt til etter annen verdenskrig.

I «Skumringens venner», som Bourgeon laget etter «Vindens passasjerer», er handlinga lagt til Bretagne. Tidsmessig befinner vi oss på slutten av Hundreårskrigen. Den blei ført av Frankrike og England og varte fra midten av 1300-tallet til ca midten av 1400-tallet. Hundreårskrigen fungerer i dette tilfelle som en ramme rundt en annen mytisk fortelling. I denne fortellingen er også de tre hovedpersonene vel så mye klisjeer som personer, men i dette tilfellet styrker det fortellingas preg av å være eventyr. Først og fremst har vi Marionette, hun er det vakre naturbarnet, har både sunn fornuft og impulsivitet. Anicet er også ung, og ganske sleip. Men ettersom han også er dum og feig, går det sjelden bra med det han planlegger. Den tredje ridderen uten navn er mannen med det knuste ansiktet og den knuste fortida. Han blir drevet gjennom verden og fortellingen som en fredløs.

I det første albumet, «Den forheksede tåkeskogen», blir vi introdusert for hovedpersonene når leiesoltater raserer landsbyen hvor Anicet og Marionette bor. Ridderen kommer forbi etter at slaktet er over, og tar dem med seg. På reisa videre må de overnatte i Tåkeskogen og her skjer det mystiske ting. De blir tatt til fange av en mengde små vesener, en slags nisser eller troll. For at de skal slippes løs igjen

Detaljerte og korekte tegninger utgjør en viktig del av Bourgeons serier. Her fra «Vindens passasjerer» del en.

må ridderen drepe en drage (som viser seg å være en bjørn). Til slutt viser det seg at det hele var en drøm, men at alle tre har drømt den samme drømmen! Og i det siste bildet ser vi to av småtrollene hoppe over en bekk i forgrunnen, mens hovedpersonene rir bort i bakgrunnen, tilsynelatende ikke klar over at det hele var sant allikevel.

Det hele er veldig overbevisende fortalt, en begynner nesten å tru på det. Heftet er også utstyrt med et liksom-arknologisk etterord for å fyre opp under følelsen av at dette er virkelig.

Det andre albumet, «Den sjøgrønne byens øyne», blir eventyrmotivet enda sterkere. Eventyrdelen i dette albumet fører oss inn i kampen mellom de tre kreftene; svart, hvitt og rødt. Hva disse står for er aldri helt klart, det eneste som er sikkert er at det svarte står for ondskapen. Rammefortellinga er tildels brutal og eventyrdelen er ikke mye bedre. Hovedpersonene må komme seg inn i ondskapens sentrum, den sjøgrønne byen som ligger under vannet, for å stoppe ondskapen. I tillegg til at rammefortellinga og drømmen i denne fortellinga glir over i hverandre, er det også en «kommentatorhandling» på siden av resten av historia. Det er en gammel hedensk prest, en druide, og læreguttene hans. De beveger seg rundt i det samme landskapet som hovedpersonene, men omtrent tusen år før, under romertida. Tidsforskjellen forhindrer ikke at kommentarene deres og handlingene deres griper direkte inn i hva hovedpersonene foretar seg. Dette at vi til tider har tre forskjellige handlinger som går om hverandre gjør serien krevende å lese. Man må være oppmerksom på at bildene plutselig skifter fra den ene handlingen til den andre. Det er imidlertid en ganske spennende form for tegneserie, og denne måten å fortelle historia på har absolutt noe for seg. Vi får stilt den gamle naturmystikken opp mot kristendommen, og vi får også understreket at dette er en lang historie, det er bare aktørene som skiftes ut etterhvert som tida går.

«Skumringens venner» anbefales absolutt til den som vil ha litt å bryne seg på. Rammefortellingene gir et godt innblikk i tida rundt 1400 og hva en krig den gang betydde for de vanlige bøndene. Og drømmesekvensene er godt fortalte skrøner, fullt på høyde med de beste folkeeventyrene. Historie kan være god underholdning!

«Vindens passasjerer» er på 240 sider, i fem bind. Den koster 79,- pr. bind. Finnes også i etbindsutgave til 159,- kroner.

«Skumringens venner» er kommet i to bind, begge på 63 sider. Hvert bind koster 98,- kroner. Disse tegneseriene får du kjøpt i Tronsmo bokhandel i Oslo, og i enkelte andre bokhandlere.

KJETIL LENES

FOLKEREISNING mot krig er en pasifistisk organisasjon. Men betyr det at vi stiller oss passive ved en okkupasjon, og at vi ikke vil kjempe aktivt for det samfunnet vi vil ha? Selvsagt ikke.

For oss er ikkevold både målet og middelet. Men da snakker vi om ikkevold i to forskjellige sammenhenger. Vi snakker om ikkevold som kampmiddel og som måte å organisere samfunnet på. Ordet «ikkevold» kan høres ut som det bare er alt annet enn vold. Og det er både riktig og galt. Med vold mener vi både fysisk vold og strukturell vold, eller for å si det på godt norsk: Tvang. Så hvis du «bare» tar volden vekk fra samfunnet, da får du et samfunn hvor folk bestemmer over seg selv. Et samfunn som ligner veldig på det dere kaller kommunismen.

Idag blir kvinner tvunget til å holde seg hjemme. Det er ikke fordi mennene tvinger oss til det. Det er heller ikke fordi myndighetene spyr ut masse propaganda om at kvinnes plass er i hjemmet. Tvert imot heter det jo seg i alle sammenhenger at menn og kvinner er likestilte. Nei det er mekanismer som tvinger oss til det: Lavest lønn, få barnehager og «forsørget av mennene». Disse mekanismene er det vi kaller strukturell vold.

Det ikkevoldelige samfunnet er et samfunn fritt for undertrykking.

Det er en måte å organisere oss på hvor folk er nødt til å skjønne nytten av det de gjør for å gjøre det. Ingen vil arbeide fordi penger er nødvendig for å skaffe mat. Stikkordet er mobilisering. Hvis ingen klarer å overbevise deg om at dette arbeidet er nødvendig, da lar du vær med å utføre det. Ingen kan tvinge deg.

Det ikkevoldelige samfunn innebærer en form for revolusjon. Men vi mener vold er avlegs som revolusjonært kampmiddel. Det er foreldet. Det er ikke bare det at det er trist og uetisk å drepe folk. Ønsker vi å oppnå målene vi har satt oss, må vi velge midler med omhu.

Problemet med vold er at man da dreper i «rettferdighetens navn»: De vil ikke være med på vårt samfunn. Der vold har blitt brukt i revolusjoner ser vi at de undertrykte har blitt undertrykkere. De har blitt en slags forvaltere av rettferdigheten, sannheten og det gode. Dermed kan de rettferdiggjøre bruken av de midlene herskerne brukte før. F.eks. driver kommunistpartiet i Kina å bekjemper «kontrarevolusjonen». Et ganske aktuelt eksempel.

Istedet setter vi ikkevold som kampmiddel. Ikkevold er mye mer effektivt: Det er lite ressurskrevende, enkle metoder, det trengs lite opplæring og aksjonene kan oppstå spontant. Dessuten kan de foregå overalt, på arbeidsplassen,

Vibeke G. Gullerud er kvinnepolitisk leder i Folkereisning mot krig.

AKTIV IKKEVOLD

skolebenken, hvor som helst. Men først og fremst forutsetter ikkevold økt bevissthet hos folket. Det nytter ikke med den militære disiplinen, der en ordre må adlydes for enhver pris. Igjen er stikkordet mobilisering. Folk skal skjønne poenget med det de gjør før de gjør det.

Se f.eks. Palestina. De forandret ikke strategi der fordi de plutselig ble paifister. De fant ut at væpnet kamp ikke førte fram. De fikk t.o.m. verdensopinionen mot seg. Idag er også de menneskelige ressursene mye bedre utnyttet. Før var det bare en liten del av befolkningen som deltok, mens kvinner og barn idag

spiller en aktiv rolle.

Det er mange eksempler på at ikkevold er mer effektivt enn vold. Det sies at Tyskerne hadde større problemer med den sivile ulydigheten i Norge enn den militære motstanden. Ikke bare fordi det var lite militær motstand, men fordi de ikke ante hvordan de skulle forholde seg til den sivile ulydigheten. Noe av det samme så vi i Praha 1968, da Sovjet invaderte. Tsjekkerne gjorde seg til venns med de sovjetiske soldatene. De fikk dem til å se Tsjekkoslovakias situasjon. Soldatene fikk jo ikke vite hvorfor de var der. Resultatet var at Sovjet stadig måtte bytte ut soldatene, for de ville ikke skyte på befolkningen.

Eksempelet fra Praha viser også hva slags menneskesyn pasifismen har. Man skal respektere mennesket, men man behøver ikke respektere det det står for.

Dessverre er det ikke så mange som er enige med oss. Derfor har vi havnet i et dilemma om vi skal være folkereisning eller mot krig. Veldig mange sympatiserer med oss, men synes vi setter for strenge rammer for hva det vil si å være pasifist. Vi kunne selvsagt bli en stor og populær organisasjon som Nei til atomvåpen. Men de sier jo ingenting, og alle er mot atomvåpen. Skal vi først bekjempe krigen må vi ha et konkret alternativ. Derfor har vi foreløpig valgt å være mot krig.

VIBEKE G. GULLERUD

RUBBEL OG BIT

Familietreet

I 1969 kom **Ungsosialisten** — bladet til **Sosialistisk Ungdomsforbund (SUF)** — ut med sine siste numre. Siden Ungsosialisten i direkte linje er stamfar til **Rebell**, spanderer vi noen ord i anledning 20-årsjubileet.

Samme år skjedde det historisk viktige bruddet mellom **Sosialistisk Folkeparti (SF)** og **SUF**, som hadde vært partiets ungdomsorganisasjon siden 1963. SF skulle etterhvert utvikle seg til dagens **SV**, mens **SUF** ble forløperen til **AKP (m-l)** og **Rød Ungdom**. Og **Ungsosialisten** nr. 2/69 er i stor grad via bruddet mellom SF og **SUF**. — Splittelsen er en bra ting for arbeiderklassen. Det betyr en seier for **SUF** og marxismen-leninismen, Mao Tsetungens tenkning, står det i lederartikkelen.

I nr. 3/69 lyder hovedoppslaget «Arbeidsfolk bør ikke stemme i år! Boikott høstens stortingsvalg!» — Når ingen av de eksisterende partiene i Norge fortjener arbeidsfolks støtte, er vårt eneste alternativ **VALGBOIKOTT**, skriver **Ungsosialisten**, og slår fast at først når et virkelig kommunistisk, marxist-leninistisk arbeiderparti er skapt vil det ha noen mening for arbeidsfolk å stemme.

I nummer 4/5 — det siste **Ungsosialisten** gitt ut av **SUF** (som da hadde tatt til seg betegnelsen (m-l)) — slås det opp at bladet trenger et nytt navn: — Redaksjonen er av den oppfatning at navnet «Ungso-

sialisten» ikke lenger er egnet som navn for **SUF (m-l)**s hovedorgan. Navnet smaker av «venstresosialisme» og «radikal» ungdom, og forteller ikke at det er tale om hovedorganet for et proletært kommunistisk ungdomsforbund, heter det.

Det nye navnet ble **Røde Garde** — organ for **Rød Ungdom**, den nye ungdomsorganisasjonen som ble danna. Rundt starten på 80-tallet var det så duka for et nytt navnebytte, og **Rute 80** var et faktum. Og i år kom altså **Rebell**.

Navnet **Ungsosialisten** dukka forøvrig opp igjen på 70-tallet, da som organ for **SV**s ungdomsorganisasjon **Sosialistisk Ungdom**. I dag heter bladet som kjent **Press**.

UNGSOSIALISTEN: 20 år tilbake ville Rebells stamfar boikotte valget.

Tjukk i hue?

Oslos bryske politimester, den kjente hærfører **Willy Haugli**, Har latt

seg intervjuet i **Aftenposten** lørdag femtende juli. Kjærrnen i intervjuet er, såvidt vi kan se, spørsmålet om hvorvidt politifolk er tjukke i hue. **Willy-Willy** benekter selvsagt noe slikt. Spørsmålet vårt er hva det egentlig betyr. Betyr det at politifolk ikke er tjukke i hue, eller at **Willy-Willy** er like tjukk i hue, og følgelig ikke i stand til å vurdere tilstanden hos sine undersåtter?

Intervjuet i seg selv kan tyde på det siste. Intervjuer **Vetle Lid Larsen** har gitt **Willy-Willy** en skikkelig omgang ironi og sarkasme, uten at **Willy-Willy** har forstått at så er tilfelle. Vi gjengir følgende godbiter:

Mens **Politimesteren** er forteller omdengang han var ung, og konstablene ikke hadde biler, men måtte stole på seg selv og bruke trillebår, spør intervjueren: — **Ropte dere bæ-bu, bæ-bu?** Men **Willy-Willy** fortsetter som om ingenting var hendt å fortelle hvordan han som trettenåring hjalp sin far politimannen, å fukke farlige skurker.

Vi minner bare om det gamle norske ordet: Barn forstår ikke ironi.

Videre falt vi for denne lille observasjonen: Når han går, gjør han det lett gorilla-aktig: En tanke fremoverbøyd og med armene slengende i takt foran, slik at når venstre ben går frem, går armene til venstre og omvendt.

Om **Willy-Willy** virkelig er tjukk i hue, får de som kjenner ham avgjøre. Men her er en smakebit på politimesterens tankevirksomhet: Spørsmålet er om han har klart å beholde troen på mennesket. — **Jeg har ikke mistet troen på mennesket. Men den store kampen består i å fremelske og utvikle det gode. Mennesket er jo egentlig ondt.**

Med dette i bakhodet forstår vi

bedre at: i fred er det vi som fører krig. Mot samfunnets fiender. D.v.s. alle menneskene.

N.B.J.

I UNIFORM: Stor gutt.

Metropol

Denne spalte havner stadig opp i jubileer når vi omtaler en sak. Denne gangen er det et **25 års jubileum** det handler om. Men dessverre et ganske tragisk jubileum. 25-åringens navn er **Metropol**. Diskoteket i hovedstaden som gjennom 25 trofaste år har vært et møtested for homser og lesper.

Nå er **Metropol** nedlagt. Til manges fortvillelse. Årsaken var for lav omsetning. Så nå står altså **Forbundet**

av 1948 uten noe slikt tilbud hvor homofile og for den saks skyld heterofile kan møtes. Men framtiden er ikke helt svart. Forbundet har nemlig fått lovnad fra sosialministeren om å leie en gård på **St. Olavsplass** i Oslo fra den 1/1 1990.

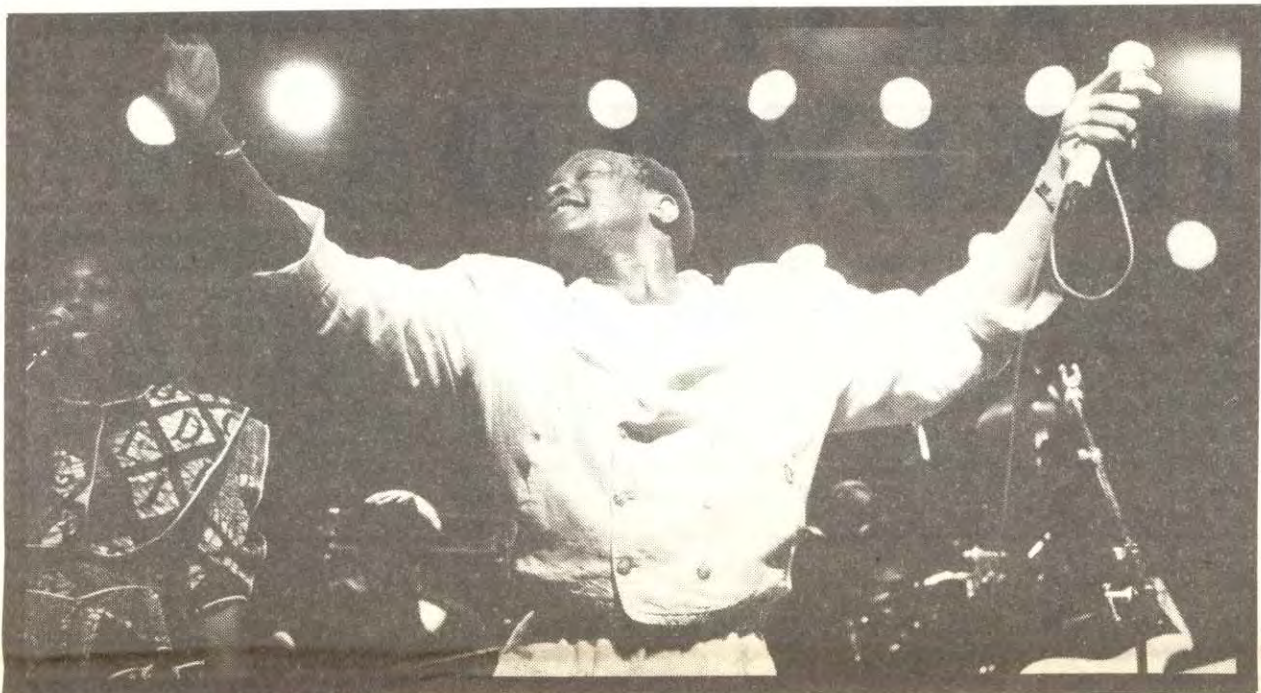
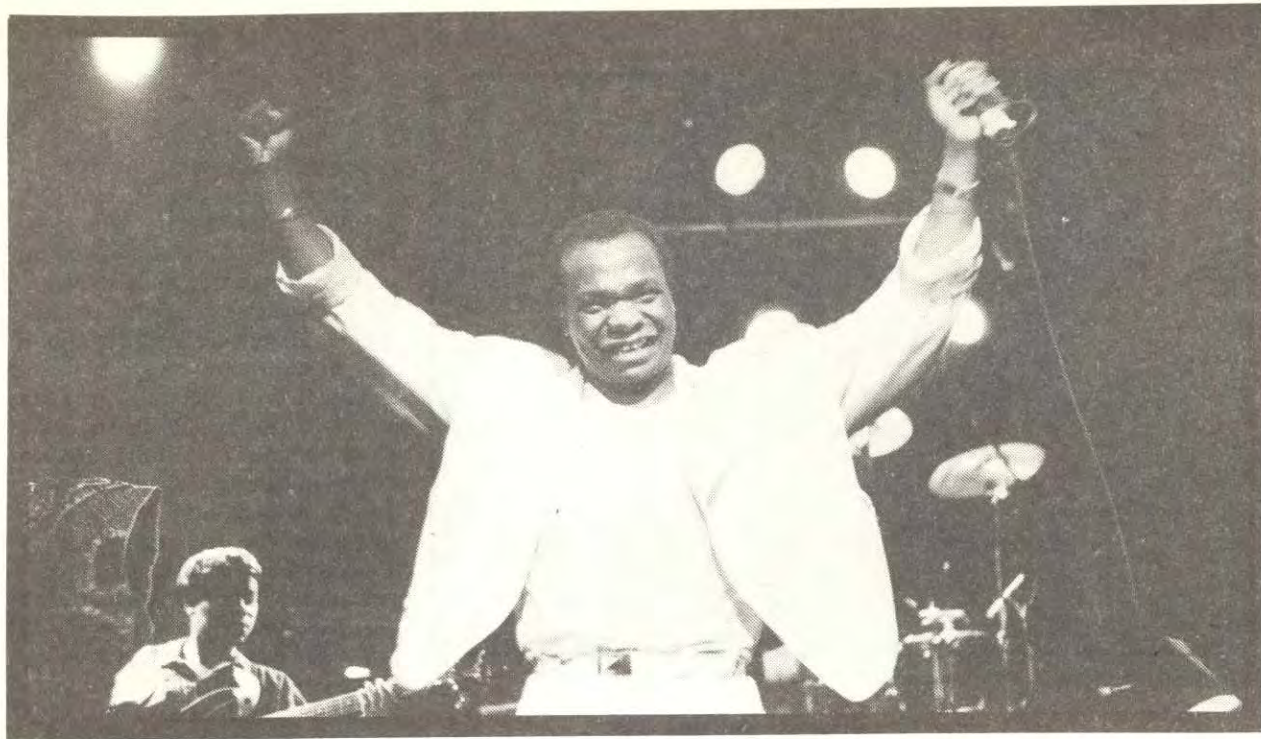
Til tross for en del skjær i sjøen regnes det nå som ganske sikkert at denne avtalen går i boks. Det eneste som nå mangler er et papir som kan bekrefte avtalen.

Det fine med denne gården er at den gir rom for å få til et mye breiere tilbud enn det som var mulig i lokalene til **Metropol**. Lokalene der gav veldig lite rom for å drive med flere aktiviteter. Og gårdeieren der var ikke villig til å la Forbundet bygge om lokalene. På **St. Olavsplass** er derimot forutsetningene for å få til et allsidig kulturhus og møtested store. Og det er også dette som er et overordnet mål med dette prosjektet.

Så nå jobbes det for fullt med både praktisk og økonomisk forarbeid. Og Forbundet håper også å kunne dele lokalene med andre husløse organisasjoner eller andre som er interessert i å samarbeide om dette prosjektet. Telefonnummeret for å komme i kontakt med forbundet om denne saken er: (02) 421239.

I mellomtiden ser det ut til at det er homseklubben «**Den Sorte Enke**» som har stjelt monopolen (eller metropolen om du vil) på å være et møtested for for homser. Skriver av denne spalte håper derfor at planene med **St. Olavsplass** går i oppfyllelse. Ikke nødvendigvis for å oppnå monopol igjen men for at man skal kunne ha flere alternativer måter å kunne treffe andre homser og lesper på. Det tror jeg mange vil sette pris på. **Lykke til!**

K.M.

En hoppende glad Mory Kante hilser seirende til publikum.

Det er verken mulig eller nødvendig å beskrive denne danserens dans. Hun vil.

EN AFRIKANSK

SJEFEN STÅR PÅ SCENEN i bred hvit dobbeltspend dress og hever armene seierrikt over hodet for å avslutte sangen. Mory Kante er i Oslo, og musikken er svart, svett og raskere enn hip hop. Det er afrikansk pop, og selv om musikken ofte virker svært «vestlig», med tunge discorytmer og mye vestlige instrumenter, er soundet umiskjennelig afrikansk.

Mory Kantes stemme er særpreget afrikansk, kraftig, klagende og skiftende i toneleie, minner litt om arabisk sang. Sammen med koret, dyktige medmusikere og en fantastisk danserinne spenner han publikum fast denne kvelden. Og etter hver låt løfter han hendene seierrikt over hodet. Han kom, han så, han vant.

— Publikummet i kalde Skandinavia er fantastisk, utrolig, som i Syd-Amerika. Men uansett om det er varmt eller kaldt, om jeg er i Syd-Amerika eller i Europa, går det fantastisk for meg.

Mory Kante is in town. Det er kanskje vanskelig å forstå i Norge hvor det spilles lite afrikansk musikk,

men Mory Kante er ingen hvemsomhelst. I Paris trakk han 60 000 - seksti tusen - på konsert. Der er han større enn Prince. Ifjor sommer ga han ut LPen «Akwaba Beach» med singelen «YE KE YE KE». Den ble en av fjorårets mest solgte singler. Til høsten kommer han med ny LP.

— Jeg spiller tradisjonell afrikansk folkemusikk med et moderne beat. Den er moderne, men ektheten i vår folkemusikk gir jeg ikke avkall på.

GRIOT

Mory Kante ble født i Guinea i landsbyen Mandingo for 39 år siden. Hans foreldre var «grioter», musikere som hadde til oppgave å føre sitt folks kultur og tradisjoner videre til neste generasjon. Denne oppgaven går i arv, og i sjuårs-alderen ble Mory sendt til slektninger i Mali for å starte den lange utdanningen som Griot.

— Familien representerer min identitet, min historie, den er mitt hele. Derfor er den viktig, den må jeg ha.

Han ble mester på «Kora», et tradisjonelt afrikansk strengemusikk. Men etter åtte år fikk han nok og gikk sin egen vei. Han startet i den moderne og nå så legendariske afrikanske gruppa «Rail Band», hvor han slo igjennom som vokalist.

SOLOARTIST

I 1977 flyttet han til Elfenbenskysten, der det økonomiske klimaet er betydelig bedre for musikere. Hovedstaden Abidjan er et slags senter for musikk og kultur, og her prøvde Mory seg som soloartist, og ga ut sin første plate «Courougnegne». Og så dro han til Paris. — Jeg flyttet til Paris fordi jeg ville utvikle meg videre som musiker, jeg var på jakt etter nye strukturer. Og jeg flyttet fordi jeg vil spre min musikk, afrikansk musikk, utenfor Afrika. Det er det som er mitt mål. Og jeg tror verden er svært mottakelig for vår musikk, verden interesserer seg for afrikansk kultur.

SVART MUSIKK

Paris er ikke bare senteret for afrikansk musikk i Europa, det er en etnisk og kulturell gryte. Derfor er det i Paris det skjer nå, vil mange hevde. Det har tatt tid å etablere afrikansk musikk i Europa, men nå tar svart musikk over. På klubbene i Frankrike er 70-80 % av konsertene med afrikansk musikk. I England er afrikansk musikk like stort som Reggae var. Kan vi tale om en afrikansk eksplosjon?

SJAKK MATT

— På det industrielle og økonomiske pla-

EXPLOSION

net er det fortsatt for stor ulikhet mellom Afrika og vesten. Men på det kulturelle planet begynner det å utvikle seg en skikkelig forståelse.

— *Rasismen er utbredt i Frankrike. Hvordan opplever han den?*

— Jeg har opplevd rasismen. Men rasismen holder nå på å spille seg ut. Rasistene har kommet i en sjakk matt -posisjon. Det er som når du blir slått, tredje gangen gjør det ikke vondt lenger. Rasismen sårer ikke lenger afrikanerne, den undertrykker dem ikke. Derfor stiller afrikanerne nå i en sterk politisk front.

MALERIER

Som du kanskje har merket var Mory glad i å komme med filosofiske betraktninger. Hør bare når vi spør han hva han synger om.

— Sangene mine er som et maleri som henger på veggen. Det viser oss framtida og fortida, og alt vi opplever i nåtida, det viser oss urettferdigheten.....

Slutningene får vi treffe selv. Presse-korpsets ti tilmålte minutter er nemlig over, og vi får bare håpe at Mory Kantes visitt kan føre til at den afrikanske bølgen også når Norge. At det spilles lite afrikansk musikk i Norge, skyldes nok ikke bare at Norge alltid henger litt etter. Vik-

tigst er nok at både Frankrike og England nå har andre og tredje generasjons innvandrere, som stolte forsvare sin kultur.

Bølgen har også tildels nådd Sverige og Finland, Sverige har jo relativt mange innvandrere, sammenlignet med Norge. I

Norge er det rett og slett for få afrikanere. Får jeg foreslå følgende parole til høstens valgkamp: «En million afrikanske innvandrere i vår tid».

RUNE E. YTREBERG
TORILL STORVESTRE (Foto)

Den lysluggete svenske saksofonisten sto med saksofonen i den ene handa og pumpet muskler med den andre og tenkte sikkert: — Herregud, vad jag er kuul.

BØKER

HVA ER EI virkelig god bok? En dåre kan spørre mer enn ti vise kan svare, men jeg prøver meg på en slags definisjon. Det er den boka som begeistrer leseren så til de grader at vedkommende begynner å plage omgivelsene med den. «Samfunnets pansrede neve» er ei slik bok. Forfatteren har satt seg fore å beskrive det norske statspolitets framvekst og utvikling før Den annen verdenskrig, og det gjør han på en glimrende måte. Dette er ei bok fullstappet av eksempler på politiske begivenheter som fant sted i Norge i mellomkrigsårene, og ei bok som gir oss et innblikk i rådende politiske strømninger blant overklassen og arbeiderklassen i denne motsetningsfylte tida.

BORGERVERN

Norge i 1920- og 30-årene var ei spennende politisk tid. Arbeiderbevegelsen var på frammarsj og overklassen fryktet at en revolusjon snart stod for tur. Mange ønsket å opprette borgervern i tilfelle arbeideruroligheter. I 1920 ble «Samfundshjelpen» dannet for å sikre bedriftene arbeidshjelp under konflikter. Tre år senere bidro den til å opprette «Samfundsvernet» - en landsomfattende borgervernsorganisasjon som drev med skyteøvelser og overvåkning av lederne i arbeiderbevegelsen. Disse organisasjonene provoserte arbeiderne, som svarte med å danne arbeidervern.

Den tilspissede situasjonen mellom arbeiderklassen og bedriftseiere og politi, unnfanget ideen om et statspoliti. Det var statsminister Peder Kolstad som ga statspolitiet navnet «samfundets pansrede neve». Elitekorpset ble opprettet i 1932 og bestod da av 72 mann, som hadde i oppgave å assistere lokalpolitiet ved uhandterlige konflikter. Alle opprørstendenser skulle slås brutalt ned.

Carl Bernhard Askvig, sjef for statspolitiet, sørget for å ansette politisk renhårigt tjenestemenn og nektet dem å tegne medlemskap i Norsk Politiforbund, som han betegnet som en kommunistforening. Mens den norske arbeiderbevegelse

sen pleiet kontakt med den tyske fagbevegelsen - som var høyt ansett blant sosialister - dro Askvig til Berlin for å studere det tyske opprørspolitiet. Han vendte deretter tilbake til Norge - mektig imponert. Han utstyrte statspolitiet med stålhelmer, koller, revolvere og maskinpistoler. Statspolitiet skulle det stå respekt av!

I AKSJON

Hvordan opptrådte så statspolitiet i aksjon?

Melkestreiken i Porsgrunn er et eksempel verdt å trekke fram. Johansen forteller at ekspeditrisene på

Samfunnets pansrede neve

*Solveig Mikkelsen
anmelder Per Ole
Johansens bok:
«Samfunnets pansrede neve» Statspoliti og overvåkning
1914-1941*

melkeutsalgene i november 1933 la ned arbeidet etter at krav om lønnsøkning ikke ble etterkommet. Meieristyret svarte med å sette inn streikebrytere. Demonstranter beleiret utsalgene. Statspolitiet ble tilkalt. Aksjonistene ble bedt om å fjerne seg, men rydding av ei gate førte bare til at en annen ble fylt opp. Slik fortsatte det fram til kveldens siste kinoforestilling. Politiet tok publikum for å være demonstranter og gav dem hard medfart:

«En menneskesverm kommer stormende nedenfra Storgaten, og statspolitiet settende efter. Kollene svinges. Slagene faller fort vekk hvis en er så uheldig ikke å komme fort nok vekk. I vill redsel tyr en del innenfor dørene i byens kino. Politiet kommer settende efter - drar

Politiet går amok på Stortorvets Gjestgiveri i Oslo (mai-87) og tar med seg folk som de mente «så ut som demonstranter». Men det er ikke første gang i historia at slike grove overgrep har forkommet. Boka «Samfunnets pansrede neve» viser hvordan historia gjentar seg sjøl.

FOTO: PAALAUDESTAD

folkene ut på fortøuet igjen og lar dem atter smake kollene.»

GJØVIK 1936

Et annet eksempel som det faktisk er aktuelt å nevne, er nazislaget på Gjøvik i 1936. En episode som minner oss på at når FRP markerer 1. mai for å provosere arbeiderbevegelsen, så er ikke slike provokasjoner av ny dato. 21. mai 1936 ønsket nazistene å holde et foredrag på Gjøvik. Av de 3000 menneskene som møtte opp, var flertallet demonstranter. Med huiing, skriking og steinkasting ønsket demonstrantene å uttrykke at nazistene ikke hadde noe å gjøre på en talerstol. I Vestoppland Politikammers rapport heter det:

«Da foredraget var ferdig og NS' herværende formann kom opp på talerstolen for å avslutte møtet, blev han rammet av en sten i nakken, og vilde ha falt ned fra biltaket hvor mikrofonen var anbragt, hvis han ikke var blitt hengende i sin frakk. Da publikum forstod at bilene skulle kjøres bort, øket stenkastingen til fullstendig stenregn og alt glass på bilene blev knust. Flere av NS-folkene blev betydelig molestert ved bilenes avgang fra torvet. Den urolige del av publikum samlet sig og forfulgte i springmarsj NS-folkene nedover gaten. NS-folkene blev straks innhentet idet to av dem var så tilskadekomne, at de måtte bæres

av sine kamerater. Under det 200 meter lange veistykket fra torvet til Storgaten kom det til to alvorlige sammenstøt med voldsomt stenregn. Mengden hadde herunder i et gårdsrum beveget sig med favneved og brukte disse som kasteskyts og slagvåben. Enkelte av NS-folkene forsvarte seg med selvlagede primitive gummikoller av oppkappede, sammenrullede bilslanger, men flere og flere av dem led sådan overlaster av de rasende forfølgere at de måtte søke tilflukt i et gårdsrum på hjørnet av Storgaten, og avstengte her porten efter sig. Politifolkene som kom efter i springmarsj i en parallellgate for å nå hurtig frem, tok straks oppstilling foran porten og hindret at noen trengte gjennom den.»

Naturligvis ble det rabalder av dette. Justisminister Trygve Lie mente hans partifeller hadde henfalt til gatas parlament:

«NS er et lovlig anerkjent parti og må ha samme rett som andre partier til å holde sine møter. Stein, kastevåpen og batonger er ikke argumenter i den politiske diskusjon. Den ungdom som i går foranstaltet optøierne på Gjøvik har skadet sine egne interesser og sin egen sak.»

Kjenner vi igjen argumentasjonen? Hvis vi sammenligner dagens demonstrasjoner med slaget på Gjøvik, ser vi at venstresida står på stedet hvil i spørsmål om rett til yt-

ringsfrihet, riktigheten av å hindre politiske motstandere i å avholde møter osv. På dette området diskuterer vi de samme spørsmål i dag, som man gjorde i 1936.

Mangt kan nevnes om denne boka. Per Ole Johansen skriver blant annet om Norges forhold til den spanske borgerkrigen og om politisk overvåkning. Men for at denne bokomtalen ikke skal få karakter av å være en avhandling, farer jeg over disse spørsmålene med harelabb.

Avslutningsvis vil jeg bare si at i 1989 - det året da den liberale kriminalpolitikken spilte fallitt blandt politikerne og den norske opinion - er «Samfunnets pansrede neve» ei viktig bok. Mens arbeiderklassen i dag roper om et større og sterkere politi, har arbeiderbevegelsen tradisjonelt oppfattet politiet som et redskap for en bestemt klasses interesser. Sosial uro stempler i dag som pøbelstreker. Kriminalitet og alkoholisme blir sett på som individuelle problemer, ikke som symptomer på at det er noe galt med hvordan samfunnet vårt er organisert, hvordan det skalter og valter med folks liv. Hvordan møter vi denne utviklinga? «Samfunnets pansrede neve» kan være en spore til videre debatt. Les boka, prakk den deretter på familie og venner enten de vil eller ikke. Plag omgivelsene med den etter beste evne. Boka må leses!

SOLVEIG MIKKELSEN

REBELL

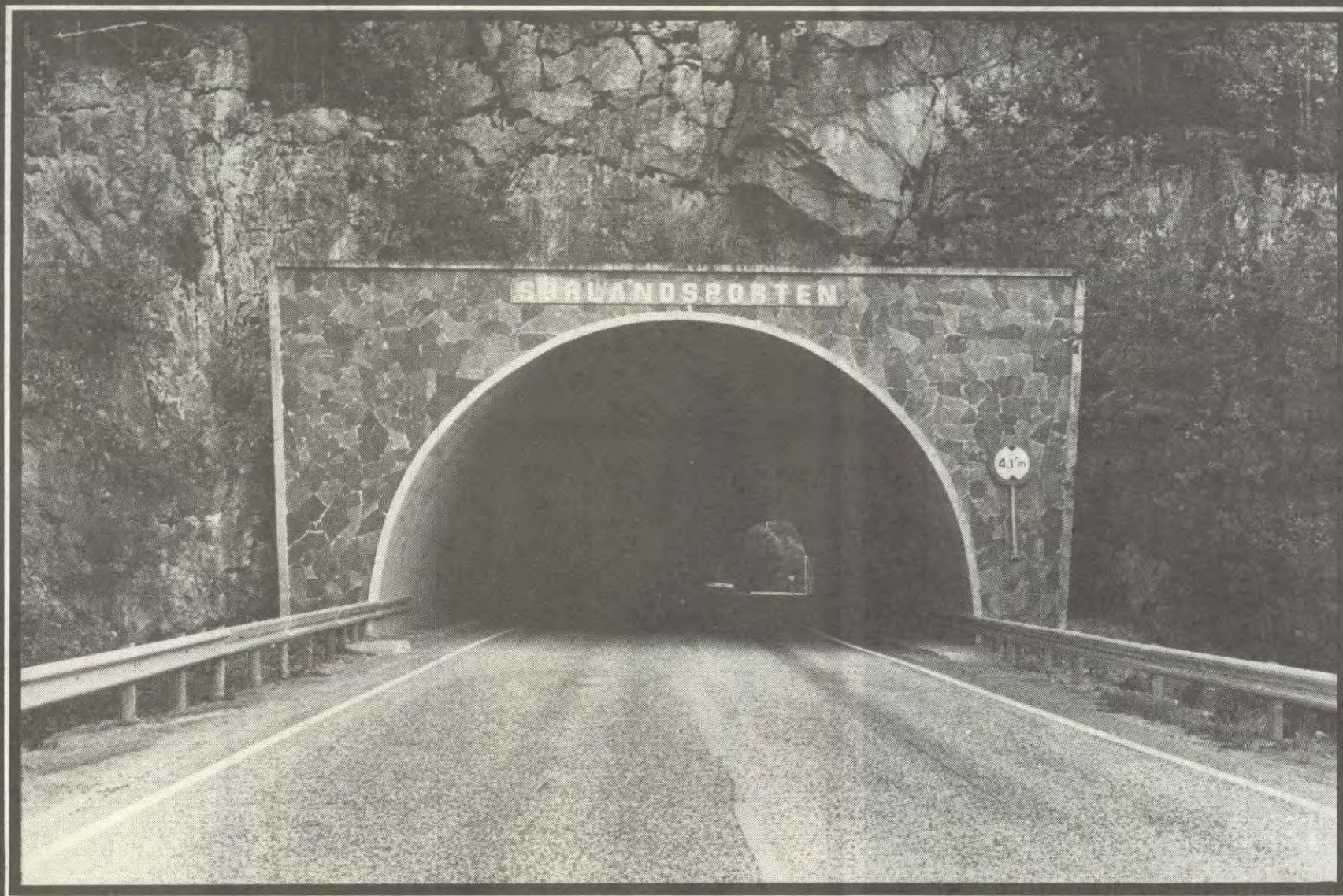
Jeg vil abonnere på Rebell (kr. 50.- for 4 nr.) ☐
Jeg vil avhjelpe Rebells dårlige økonomi, og tegne et støtteabonement til kr. 100.- ☐

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Rebell, Pb. 4702 Sofienberg, 0506 Oslo 5

HARDE KAMPER PÅ DEN BLØDE KYSTSTRIPE

FØRSTE avkjørsel etter sørlandsporten går ned til Risør. I fjellveggen over Risør har risørværingene malt et stort hvitt signal som er godt synlig fra havet. Det er som om de har strakt ut en hånd mot verden for å si: her er det en trygg havn. Kom bare hit og ta en hvil fra det harde livet på havet.

I gamledager var Risør en betydelig sjøfartsby, akkurat som hele sørlandet levde av skipsfart. Den gang var ikke farkostene så robuste og mange menneskeliv gikk tapt på sjøen, i kamp med bølgene og den ubønnhørlige sjærgården. Risørs gamle sjømerke var godt å navigere etter i uværet.

Også i dag tar bølgene menneskeliv. De bærer høyt utviklede tankskip og lastebåter, lastet til randen av våpen, nød og lidelse. Og fortsatt søker havets ofre inn til kysten. Mange av den oppfatning at Norge er et trygt og godt land å komme til. Kanskje står Norge for dem som et slags hvitt sjømerke som vinker dem velkommen i havn. Men har de tatt feil når de tror at det hvite sjømerke også gjelder for fargede mennesker?

Sørlandet har blitt landsdelen som viser vei for rasismen i Norge. Ingen steder i Norge har rasismen så stor oppslutning som her. Og her har de forskjellige rasistiske organisasjonene sine hovedseter. Og spesielt blir kanskje Arendal regnet som et senter for rasismen. Rebell dro til Arendal, Norges største skipsfartsby på 1700-tallet, med disse tankene i bakhodet. Skipsfart er ikke lenger det en forbinder med Arendal. For de gamle og stolte skutene har ikke blitt erstattet med nyere og mer moderne båter. Om det seiler båter her nå så er det ikke under noske flagg, men båter med billig, brun arbeidskraft. Og Arendal står i dag tilbake med en av Norges høyeste ungdomsarbeidsløshet, og en økende rasisme.

I Arendal (og omegn) bor det ca 12000 mennesker. Og med stort og smått så er 181 av disse innvandrere. Og til tross for den bagatellmessige innvandringen snakkes det i visse kretser om store kulturkollisjoner, utarming av norsk kultur og faren for at «disse menneskene» har planer om overta styringen av landet.

Vi går en avgjørende tid i møte. Stortingsval-

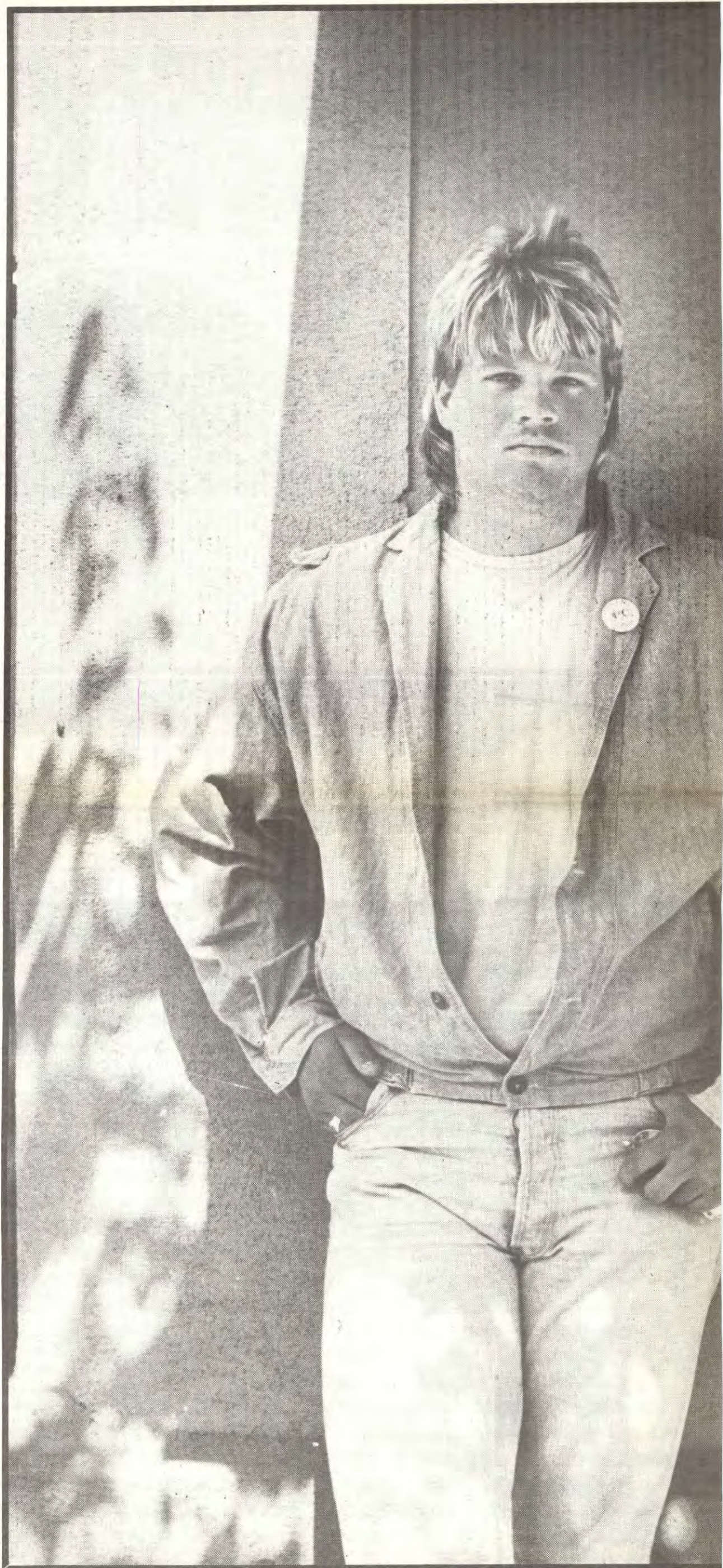
get til høsten vil kanskje bli det mest reaksjonære valget siden krigen. For første gang siden jødene ble gasset, stiller åpne rasistiske partier lister. Er sørlandsrasismen et tegn på hva vi har i vente eller er det siste krampetrekning fra en utdøende sykdom?

Er det lys i enden av den mørke sørlandstunnelen? Er rasismen ingenting å være redd for? Som en flyktning på Tomøya asylmottak sa det: «Vi kommer fra krigen. Sant nok så får vi anonyme telefonoppringinger her på mottaket fra folk som truer oss på livet, og Myrdal som hadde planer om å bombe mottaket. Men Norge er jo et demokrati og derfor ble han stoppet. Slike ting skjer bare i Kosovo, Sør-Afrika og slike steder. Vi har overlevd krig og forfølgelse så hvorfor skulle vi være redde for noen halvgale enkeltpersoner?

Hva er rasisme og hvordan skal vi møte den? På de neste sidene blir dette problemet belyst på forskjellige måter.

- *Hvorfor melder folk seg inn i PU?*
- Folk vil protestere på at Norge er sosialkontor for hele verden. Idag er ikke forskjellsbehandlingen, favoriseringen, av innvandrere så ille som den var. De fikk veldig store fordele, det har de inrømt selv. Men det er ikke noe å henge seg opp i idag, selvom det nok er litt forskjellsbehandling.
- *Politikken deres har mange likhetstrekk med innvandringspolitikken til Fremskrittspartiet. Hvorfor går dere ikke inn i FRP?*
- Joda, FRP ringte og gratulerte oss med de fem hundre medlemmene, og inviterte oss til å holde et informasjonsmøte. Vi er faktisk den største ungdomsorganisasjonen i Aust Agder!
- Men ungdom idag er lite politisk interessert. Partiene er like og valgloftene blir likevel aldri holdt. Dessuten er ikke alle enig i alt heller. Folk er lei politikk og gidder ikke engasjere seg. Sånn er det, enten vi liker det eller ikke. Egentlig snakker jeg faktisk om meg selv. Jeg har liten tiltro til politikerne.
- Men vi prøver å være på talefot med våre såkalte motstandere. Jeg har f.eks vært å diskutert flere ganger på Gla' Cafeen, SOS Rasisme sitt sted. Endel ting er vi faktisk enige om. Vi mener ikke som Myrdal & Co at alle som ikke er med oss er fiender.

VI PROTESTERER

— Han er ikke helt som vi hadde ventet oss, Kenneth Skorstad i Patriotisk Ungdom. Han sitter rett foran oss og snakker med en indre ro og en åpen ærlighet vi knapt hadde forventet. Ikke er han redd for å innrømme at han ikke vet. Vi spurte om han visste hvor mange innvandrere som bodde i Arendal området. Han ante ikke og sa det rett ut, selvom han ikke kunne gå en runde på torget uten å se en av dem. Vi fikk den følelsen at vi ikke snakket med en ond person, men at et par timers fakta ville få ham til å hvetfall tenke seg om en gang til.

— Vi i Patriotisk Ungdom vil protestere mot den statlige innvandringspolitikken. Vi finner oss ikke i at Norge skal være sosialkontor for hele verden. Men det er ikke vår oppgave å drive landet, så akkurat hva slags innvandringspolitikk vi skal ha vet vi ikke. Alle som protesterer på dagens innvandringspolitikk kan bli medlem hos oss.

Den toogtyveårige Kenneth Skorstad fra Øyestad utenfor Arendal, sitter som en av to nestledere i Patriotisk Ungdom (PU). PU ble stiftet 29. April i år på Central hotel i Arendal. Kenneth var en av syv som ble utpekt til å sitte i styret av tidligere leder i Folkeaksjonen mot innvandring, Arne Myrdal.

Litt nervøse møter vi ham ved fontenen på torget. Vi hilser. På nesa sitter et par speilblanke solbriller av den typen vi ser på drosjesjåfører og politimenn i amerikanske filmer. Sola har strakt seg så høyt den kan på himmelen, og ikke en sky er å se. Det er hett. Vi blir vist inn i en pizzarestaurant. Foruten oss er bare betjeningen i lokalet. Dette er tydeligvis kjentfolk.

— PU er en velferdsorganisasjon. Vi vil bruke våre ressurser på folk som trenger det. F.eks. har vi her i byen et eldresenter der gamle folk kan kjøpe seg en kopp kaffe og en vaffel, lese avisen og slå av en prat. Men de kommunale bevilgningen strekker ikke til, så de trenger femten tusen for å holde driften igang gjennom sommeren. Tusen kroner ga vi av vår slunkne kasse til eldresenteret.

— Og skulle f.eks noen handicappe trengte hjelp uten å få det fra kommunen, kan jo vi hjelpe til med penger eller arbeidskraft. Vi er tross alt fem hundre stykker.

IKKE ASYLSØKERE

— Hvis en anti-rasistisk kafe hadde trengt femten tusen på lik linje med eldresenteret, ville dere støttet det med tusen kroner også?

— Ja, jeg tror nok det. PU er ikke en rasistisk organisasjon. Vi er ikke mer rasistiske enn SOS Rasisme. Faktisk prøver vi å være en mellomting mellom Folkeaksjonen mot innvandring (FMI) og SOS Rasisme.

— Vi er mot innvandring, ikke innvandrere. Vi vil at innvandringsstoppen fra 1975 skal bli håndhevet. Flyktninger skal vi ta imot, men bare de som kommer gjennom FN. Asylsøkerne, som kommer hit for egen maskin utenom FN, må pent finne seg i å stille bakerst i køen. I FNs flyktningeleire har folk sittet i opptil tre år og ventet. De må komme først.

— FN må ta seg av alle flyktninger, også asylsøkere. Justisdepartementet evner ikke å sile ut de ekte flyktningene.

— Hva mener du med «ekte flyktninger», hvem er det?

— En ekte flyktning er godkjent av FN.

Men da er dere for å løse opp kravene for innvandring. For Norge har strengere krav for å slippe inn flyktninger. Mens de i følge FN er flyktninger hvis de er forfulgt på grunn av rase, religion, kultur eller livssyn, må de i Norge bevise at deres liv er i fare. Ofte er ikke engang tortur nok, de må være torturert i en viss grad.

— PU er av en annen oppfatning. Altfor mange slipper inn på humanitært grunnlag. Kontrollen må bli strengere, det er vår viktigste sak. Se f.eks. på asylmottaket på Tromøya. Der klager de på at de må lage maten selv og at det er så langt til bussen. Hvis de virkelig flyktet for sitt liv ville de ikke klage over sånt, men være mer enn fornøyd. Det synes jeg er et tankekors.

EN GRUMSETE TRADISJON

PU er ingen gammel organisasjon, men den har røtter. PU springer ut av FMI, initiativet er tatt av Arne Myrdal. Er FMI rasistisk? Døm selv. Her er noen smakebiter fra en av deres løpesedler:

«Ødeleggelsen av vår rase eller egenart kan aldri repareres». «Vi nordmenn utgjør bare noen få promille av jordens raser eller folkeslag». «Det går med hurtigtogs fart når Norge ... mottar forti nye fremmede hver dag». «Fremmede som formerer seg som visse kjente dyrearter».

Det var Arne Myrdal som innkalte til PUs stiftelsesmøte. Meningen var å danne en kampgruppe for FMI. Han kalte den Patriotisk Ungdom. Å være patriot betyr å elske fedrelan-

det. Assosiasjonene går uvergerlig i retning av nasjonalistiske bevegelser. Og når vi i tillegg vet at FMI synes det er OK å organisere nynazister, synes bakgrunnen til PU å være klar. PU springer ut av en bevegelse nært knyttet til en nazistisk tradisjon.

— Men vi som ble utpekt til styre, ville det annerledes. Selv om vi har endel felles synspunkter, vil vi ikke være en kampgruppe for FMI. Vi vil heller kjøre vårt eget løp. Myrdal er nok skuffet, for han hadde tenkt seg at han skulle sitte i kulissene og trekke i tråder. Idag har vi ingen kontakt med ham, og personlig har jeg bare snakket med ham en gang. Jeg har også hørt rykter om at han skal være i ferd med å starte noe nytt.

Myrdal er ikke enig i dette selv. Riktig nok, sier han, er PU en selvstendig organisasjon og driver helt uavhengig av oss. Men de kjemper for å nå de samme målene. Myrdal kjenner ikke til noe brudd mellom FMI og PU, og er full av lovord om PUs arbeid. Joda, styret hadde han god kontakt med.

Er FMI rasistisk?

— Ærlig talt vet jeg ikke. Jeg har ingenting med dem å gjøre og har ikke satt meg inn i hva de står for. Men de har jo sendt ut endel tvilsom propaganda. Det er ikke lov for medlemmer av PU å være medlemmer av rasistiske organisasjoner.

Hvordan er forholdet til partiet Stopp Innvandringen?

— Jeg kjenner ikke riktig til hva Stopp Innvandringen står for heller. Men formannen vår, Kjetil Bjørkås, ble tilbudt førsteplassen på lista i Aust Agder. Han takket nei. Hvorfor vet jeg ikke, og jeg vet ikke hva jeg selv ville gjort.

Hvordan skal dere oppnå målet med full innvandringsstopp?

— Vi vil kun bruke lovlige midler. Vi har f.eks. tenkt å søke politimester Haugli i Oslo om tillatelse til å ha stand utenfor Blitz. Sier han nei, da lar vi det være. Ellers vil vi bruke media og informasjonsmøter.

Er ikke stand utenfor Blitz en provokasjon?

— Nei, vi vil vise dem hva vi mener. Men jeg kommer ikke selv, jeg vil ikke ha bråk.

Vi har hørt rykter om at PU består av to gjenger som er veldig glade i å slåss.

— De i SOS Rasisme tror at alle som går i dongeri og skinnjakke og drikker pils, er med i PU.

«LILLE-LIBANON»

Hva slags samfunn vil dere egentlig ha?

— Nå er det ikke vår oppgave å styre hele landet. Men for min egen del vil jeg ha et rettferdig samfunn, med likhet for loven. Det har skjedd at innvandrere har fått mildere straff bare fordi de er innvandrere. Å være innvandrere skal ikke være noen formildende omstendighet.

Han nevnte et eksempel han ikke ville ha gjengitt. Men, spør vi, hvis alle ressursene var rettferdig fordelt utover jorden, ville han da være for at folk skulle kunne bo hvor de ville, sånn som det faktisk er for hvite idag?

— Det høres veldig positivt ut, men det er nok ikke så enkelt. Idag er vi mere for U-hjelp. Den hjelpen er mye mer effektiv per krone. De som virkelig trenger hjelpen er jo flyktningene i nabolandene. I Pakistan er det f.eks fire millioner flyktninger. Akkurat hvor mye vi skal gi i U-hjelp har vi ikke snakket om. Det er heller ikke vi som skal styre landet. Vi vil at folk skal tenke selv, finne andre måter å løse problemer på selv. Hvordan skal det gå hvis vi skal ta inn alle folk her?

— Ta f.eks. Libanon. Der har de seks forskjellige religioner. Alle kriger mot alle. Oslo kaller vi bare for «lille-Libanon». Se hvordan Young Guns og Killers slåss med hverandre nå. Det blir konflikter med forskjellige religioner. Se Libanon. Og de legger ikke fra seg religionen når de kommer hit.

Burde de det?

— Nei, men de må legge fra seg striden om religionen.

— I PU er det veldig mange meninger om hvordan innvandringspolitikken burde være. Det eneste vi er enige om er at vi protesterer mot dagens politikk. Mye av det jeg sier står derfor kun for min egen regning

— Ibegynnelsen hadde vi en diskusjon om vi skulle akseptere flyktninger eller ikke. Noen var for, andre var mot. Vi ble enige om å være for relle flyktninger. De som var mot var redde, de hadde fått panikk for kulturen og levestandarden vår.

Var det ubegrunnet?

— Nei, på lang sikt er jeg også redd for landets framtid. Både økonomisk og kulturelt. Jo flere innvandrere vi får, jo mer blir ødelagt. Etterhvert kanskje de starter egne partier, og eventuelt tar over styringen av landet.

NICOLAY B. JOHANSEN
KATRINE MALMO

FØR OG ETTER FEMTENDE APRIL

— Den 15. april var det lynsjes-temning her i Arendal. Byen kokte av folk. Rasister og anti-rasister. Til tider gikk det nok også litt hardt for seg. Jeg tenker da på blokkaden utenfor hotellet der Folkeaksjonen mot innvandring (FMI) skulle ha landsmøte.

Det er helt klart at «pøbelstreke-» kom fra alle kanter. Det var ikke Blitz-ungdommen som stod bak det alene sånn som det har blitt framstilt i media.

Dette sier Tunne Torstveit (32), nyvalgt leder for SOSrasisme i Aust-Agder. Og hun fortsetter:

— SOS rasisme hadde et eget kultur-arrangement nede ved havna, og et demonstrasjonstog der flere hundre mennesker deltok. Gjennom dette tok vi avstand fra at Arendal skulle huse rasistiske møter som FMI-landsmøtet. SOS rasisme deltok altså ikke i den omtalte blokkaden. Allikevel vil jeg understreke at det hverken er Blitz eller blokkaden som er den største trusselen her. Det er det FMI som er.

SKEIV MEDIADKNING

Var det feil å blokkere landsmøtet?

— Det ble brukt metoder som ikke var bra. Men det kom også til syne en stor motstand mot FMI. Det som er mest irriterende er at det bare var denne aksjonen som fikk mediadekning. SOS rasisme sitt arrangement ble ikke omtalt i media. Det syns jeg sier litt om hvilken vinkling media velger.

Tunne prater som en foss. Avslap-

pet og ivrig på samme tid. Det er tydelig at hun vet hva hun snakker om, og at dette er noe som opptar henne sterkt. Hun har vært med i SOS-rasisme siden oppstartingen i 1985. Laget her i Arendal var det første SOS rasisme laget i Norge. De er nå ca 120 medlemmer her som alle er veldig aktive.

UNGDOMSGRUPPE

Etter jul ble det også startet en ungdomsgruppe i SOS-rasisme. Siri, Mari og Jorunn var med på å starte den opp:

— Vi begynte med å holde en studiesirkel om rasisme, forteller de tre. — Og ungdomsgruppen består nå av ca 30 stykker. Den siste tiden har ungdomsgruppa brukt til å vaske byen rein for rasistiske slagord. Det har blitt mere rasistisk veggmalning i det siste, og forkortelsene FMI og PU (Patriotisk Ungdom) står ofte skrevet sammen på veggene omkring her.

Hvilken oppfatning eller erfaring har dere med den nystartede organisasjonen Patriotisk Ungdom (PU)?

— Vi vet veldig lite om hva PU står for. De uttaler seg så lite. Men vi er ganske sikre på at de har forbindelser med FMI og Arne Myrdal. Myrdal uttaler seg ihvertfall ofte på veine av PU.

Men PU påstår selv at de ikke har noen kontakt med Myrdal eller FMI?

— Det var nå ihvertfall Myrdal som tok initiativet til å starte opp PU. Men det er ikke noe rart at de ikke tør å vedkjenne seg samarbeidet, for veldig mange ser på Myrdal som en tulling. Dessuten har vi inntrykk av at PU sier akkurat det som passer

dem fra dag til dag uten at det stemmer overens med det de gjør, sier de tre mer eller mindre i munnen på hverandre. Tydelig oppbragt over PU's uansvarlighet. Tunne er heller ikke særlig begeistret for PU's «sleipe» oppførsel: — Uansett hva de sier så er det i FMI de har sitt opphav. Det var FMI med Myrdal i spissen som laget innkallelsen til stiftelsesmøtet for PU. Og det var tross alt den som mobiliserte ungdommene til møtet. Innkallelsen inneholdt mye rasistisk propaganda og den har blitt anmeldt av oss i SOS-rasisme.

LEGITIMT Å VÆRE RASIST

Hvordan er «stillingen» her i Arendal. Er det rasismen eller anti-rasismen som er på offensiven?

— Det er vanskelig å si. Du merker helt klart at det har blitt mere legitimt å være rasist. Rasistiske tegn er tydelige i bybildet. Det er for eksempel ikke lenge siden at en jente stoppet og spyttet på bilen til en venninne av meg, (hun som var leder i SOS-rasisme før meg). Hun hadde en iransk familie i baksetet. Du merker også at toleransebegrensene tøyes når avisene tar inn leseinnlegg med budskapet «Det må jo være lov å være rasist». Dette er en utrolig skremmende utvikling.

— Etter at PU ble stiftet og etter «den femtende» (april) er det veldig mange mørkhudete innvandrere som ikke tør å gå ute etter klokken ni om kvelden. Det har til og med kommet PU-folk ned på Gla' cafeen (SOS-rasisme sin cafe) og regelrett mobbet innvandrere så til de grader at inn-

Store folkemengder samlet seg i Arendal den 15. april for å demonstrere mot FMI.

vandrerne har måttet forlate cafeen. Etter «en femtende» har det også blitt mere vanlig å se folk med merket «bevar Norge norsk».

Hvordan er det å jobbe anti-rasistisk i en by som Arendal?

Det er ikke så lett. Vi blir ikke særlig godt akseptert av rasistene som selv snakker så varmt om organisasjonsfrihet og ytringsfrihet. Selv opplever jeg til stadighet at folk går utenfor huset der jeg bor og roper rasistiske slagord. Og de er ofte til stede og observerer hvem som kommer og går hjemme hos meg. Anonyme tele-

fonoppringinger er også ganske daglig kost.

RASISTISK PROPAGANDA

— SOS rasisme var noe helt annet da vi startet opp for fem år siden enn det vi er nå. Den gangen var vi mere en koseklubb hvis du kan kalle det det. Vi hadde tid til mye mere kulturelle arrangementer, internasjonale fester osv. Nå må vi bruke mest tid på å møte all den rasistiske propagandaen vi har rundt oss.

sitt landsmøte i byen FOTO: JØRN H. MOEN

Medlemmer av
SOS rasismes un-
domsgruppe i
Arendal. Fra
venstre: Siri Brå-
tane (16), Jorunn
Danielsen (14) og
Mari Jørgensen
(16).
FOTO: KATRINE MAL-
MO

Nyvalgt le-
der i SOS
rasisme i
Arendal,
Tunne Tors-
tveit (32).
FOTO: KATRI-
NE MALMO

sidene ved innvandring og være med på å få til et internasjonalt miljø der alle er likeverdige.

Er dere på defensiven?

— Tjja, Tunne drar litt på det. Det er jo også et sterkt anti-rasistisk klima her i Arendal. Og innvandring er en mye diskutert sak her. Alle er opptatt av det. Men det kan av og til virke som det er litt sort/ hvitt. Enten er folk helt mot innvandring eller så er de for. Det finnes liksom ikke noen mellomting. At folk tviler og er usik-
ker. Dette gjør det vanskelig å disku-
tere med folk du treffer.

ANTI- RASISTISK SONE

Men vi har ihvertfall mesteparten av politikerne i byen på vår side. Vi har et veldig bra forhold til dem. De støt-
ter oss i det meste. Og ordføreren vår har proklamert Arendal som anti-
rasistisk sone. Da FMI søkte om å få holde et åpent møte på «Kilden» (møtelokale) ble det nedstemt i by-
styre med tolv mot en stemme. De mente at FMI ikke hørte hjemme i kommunale bygg.

*PU hevder selv at de er en velde-
lighetsorganisasjon som skal hjelpe
gamle, syke og svake grupper?*

— Ja, det synes jeg er så latterlig at det nesten ikke er verdt en kom-

mentar engang. For PU har et syn på folk som ikke henger på greip. Episoden da de sparket de to jentene fra styret i PU viste hvilket nedlatende syn de har på folk. Dette var to ganske belasta jenter med kriminelt rulleblad, som de valgte å offentliggjøre med fullt navn i Agderposten. Dermed fikk de trøkket dem enda lenger ned i driften enn de var fra før av. Hvis dette kalles veldedighet så vet ikke jeg?

Men de gav jo også tusen kroner i støtte til et senter for eldre her i Arendal? — Ja, og du kan jo lure på hvor lenge de skal leve på å fortelle det. Dette var i forbindelse med eldre-
uken her i Arendal. SOS rasisme hadde lotteri til inntekt for senteret. Det at PU gav disse pengene kan ikke kompensere for resten av det PU står for.

STØRST I AUST-AGDER

PU hevder også at de har 500 medlemmer allerede og dermed er Aust-Agders største ungdomsorganisasjon?

— Hvor reelle de 500 medlemmene er vet jeg ikke. Men det er nærliggende å nevne at de hadde en underskriftskampanje da de gav penger til senteret for eldre. Og denne

aksjonen var det selvsagt mange som støttet. Det ville ikke være særlig vanskelig for oss heller å få 500 medlemmer på den måten.

PU påstår at hvis de oppdager rasister blant medlemmene sine, så vil disse bli suspendert?

— Dette viser bare hvor liten oversikt de har over «medlemsmassen» sin. Det er uholdt for enhver seriøs organisasjon å støtte seg på en så udefinert medlemsmasse. En organisasjon må selvfølgelig alltid stå til ansvar for deres medlemmers meninger og handlinger. Det er helt vanlig organisasjonspraksis. PU har ikke oversikt over det de kaller medlemmene sine når de sier dette.

PARAGRAF 135 a

Hvordan stiller dere i SOS rasisme dere til spørsmålet om ytringsfrihet, for eksempel for organisasjoner som PU og FMI?

— FMI er en rasistisk organisasjon. Rasisme og ytringsfrihet hører ikke sammen. Ytringsfrihet er noe av det helligste vi har, og man skal forsvare ulike syn sin rett til lik ytringsfrihet. Men ifølge norsk lov ved paragraf 135a om rasisme så er FMI's aktivitet ikke lovlig. Da blir det feil å snakke om ytringsfrihet. Og selv om man ikke kan forby FMI som

organisasjon så kan man forby alt det de sprer av rasistisk propaganda. Når det gjelder PU så vet vi for lite konkret ennå til å kunne ta noe standpunkt til det.

— Det er også viktig at vi ser på dette i et historisk perspektiv. At rasister får lov til å organisere seg og bygge et nettverk er en farlig tendens. Og den utviklingen vi ser i dag er utrolig skremmende. Det er helt klart at det kan være livsfarlig med grupper som FMI og PU. For det finnes mennesker som ikke har kontroll eller kjenner grenser. Og når organisasjonene heller ikke har kontroll over medlemmene sine så kan dette få katastrofale følger. Når det for eksempel blir oppfordret til våpenbruk innenfor disse kretsene er dette noe vi må ta alvorlig. Nesten-katastrofen med bombeattentat-planen på asylmottaket på Tromøya er et skremmende eksempel på dette.

At SOS rasisme vil få mye å henge fingrene sine i framover er ikke vanskelig å forstå. Veien er ennå lang fram mot målet deres som er å bli en overflødig organisasjon. Men selv om det ser ut til å kunne bli en hard kamp her på sørlandet, så er det ingenting som tyder på at de vil gi seg med det første.

NICOLAY B. JOHANSEN
KATRINE MALMO

FRONT MOT FACISMEN

I Europa de siste årene har mer eller mindre erklærte fascister fått en økende oppslutning. Spesielt gjelder dette Vest-Tyskland (Republikkanerne) og Frankrike (Le Pen).

Men en kan si at det blåser en generell høyretotalitær vind over de fleste kapitalistiske samfunn. Det være seg England med anti-homolov, eller USA der retten til sjølbestemt abort står for fall. Og ikke minst de voldsomme angrepene på fagbevegelsen.

Fremveksten av disse kreftene har sin bakgrunn i krisa i det kapitalistiske systemet, både som et svar og som en årsaksfor-klaring på krisa. Men de har også utviklet seg til praktiske herskermetoder for herskerklassen. Disse totalitære høyrekreftene har forskjellige uttrykk i hvert enkelt land, men noen fellestrekk har de: Åpent rasistiske, kvinnefiendlige og antidemokratiske.

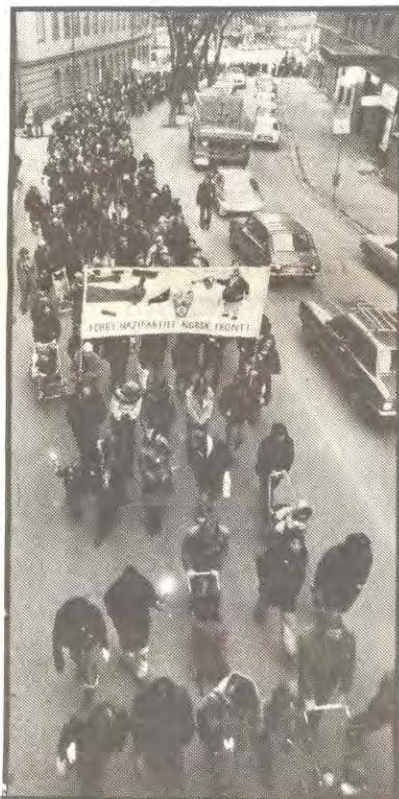
RASISMEN VINNER TERRENG

Slik som det nå ser ut, vinner disse høyreekstremerne partiene nytt terreng for hvert år. Den misnøyen og fortvilelsen som preger store deler av folket blir kanalisert mot disse partienes brune gjørme. Dette er en av de største utfordringene som progressive står overfor ved inngangen av 90-åra.

Arbeiderklassen over hele Europa er inne i en defensiv, noe som ikke minst skyldes sosialismens miskreditt, og som igjen slår tilbake på arbeiderklassen i form av store politiske og organisatoriske svakheter. Den systematiske slaktinga av de rettigheter som arbeiderbevegelsen har kjempet igjennom vil forsette, med påfølgende kamper. Hvilken retning disse kampene tar, er et åpent spørsmål, men det ser ikke lyst ut.

MELLOM- KRIGSTIDA

Den groveste feilen som ble begått i kampen mot den voksende facismen, var Kominterns linje for hvem

En parole som stadig gjekk igjenn i 1. mai-togene: Forby nazipartiet Norsk Front.

som var alliert i kampen mot facismen, og den konkrete analysen av facismen. Fram til 1934-35 var Kominterns linje følgende (grovt skissert): Facismen og sosialdemokratiet er to sider av samme sak, og de er begge instrumenter for kapitalismens diktatur. Derfor vil sosialdemokratiet aldri bli proletarietets alliert i kampen mot facismen. Facismen er borgerskapets høyre hånd og sosialdemokratiet dets venstre hånd. Ut fra dette kom begrepet sosialfacismen, som ble den merkelappen de kommunistiske partiene klistret på de sosialdemokratiske partiene.

SEKTERISK

Dette var en videreføring av Stalins tese fra 1929: Kampen mot sosialdemokratiet må skjerpes, og fremfor alt kampen mot venstresosialdemokratiet, som er kapitalismens sosiale støtte.

Denne sekterske linja hadde store

konsekvenser for de betingelser som arbeiderklassen hadde i sin kamp mot makta. At sosialdemokratiet mer eller mindre ble slått i hartkorn med facismen, var med på å bane veien for facismen i Tyskland.

Motstanden mot facismen ble heller ikke større av at Stalin i 1928 staket ut ei linje som oppfordret til å bryte med de reformistiske fagforeningene. Dette svekket kommunistenes makt og politiske innflytelse i den tyske arbeiderklassen. Av det tyske kommunistpartiets medlemmer var kun 10% av medlemmene organisert i fagforeninger i 1932, bl.a. som resultat av Stalins linje. Den fullstendige feilslåtte linja overfor sosialdemokratiet, og ikke minst sammenblandinga av det åpne fascistiske diktatur og et borgeligdemokratisk system, var den største tragedien.

ENHETSFRONT

Dette feilgrepet ble det ikke tatt et

NORGE FOR NORDMENN

Norsk Front

for det
andre symbol
sol Kors, er politikken og voldsmetodene de samme.

Plakat fra 1974.

oppgjør med før på Kominterns 7. verdenskongress i august 1935, der Georgi Dimitrov vant igjennom med sin linje for enhetsfronten mot facismen. Den sekterske linja om sosialfacismen ble der erstattet av en oppfordring om at alle demokratiske organisasjoner og partier måtte bli med i enhetsfronten mot facismen. Eller som Dimitrov sa det: «Massearbeid, massekamp, massemotstand, enhetsfront, ingen eventyr. Dette er alfa og omega i kommunistenes taktikk.»

Sosialfacismeteorien synliggjør det overfladiske forholdet deler av den kommunistiske bevegelsen hadde/har til det borgeligdemokratiske systemet. Ikke i den forstand at dette systemet kan endre grunnleggende på maktforholda, men det har en stor betydning for hvilke betingelser arbeiderklassen skal kjempe under. Dette gjelder også under et sosialistisk samfunn. Kampen mot facismen er først og fremst en kamp for å opprettholde det borgeligdemokra-

tiske system og andre kortsiktige interesser som arbeiderklassen har. Videre er det nødvendig å forstå at de fascistiske strømningene ikke er «produsert» bare av den herskende klasse, men faktisk vokser fram blant de som rammes av krisa, som en mulig løsning på deres problemer. Først når partier som Republikkanerne i Vest-Tyskland får stor masseoppslutning rundt sine paroler, kan det tvinge fram en fascistisk organisering og styring av samfunnet. Derfor er det viktig å slå tilbake sekterske linjer i kampen mot facismen.

Linjer som står for å snevre inn fronten, vil i virkligheten fungere i mot sin hensikt. Det samme kan en si om såkalte elitepregete aksjoner. Progressive sitt svar på den gryende facismen, må være mobilerings av alle demokratiske krefter, til et forsvaret av de borgeligdemokratiske rettighetene. På samme tid må kampen mot krisa og herskerklassen styrkes.

JOHN MORTEN ØDEGÅRD

BOIKOTT RASISTENE

Sogn videregående skole i Oslo gjorde i mai et allmøtevedtak om å boikotte partiet Stopp Innvandringen ved skolevalget.

De vedtok samtidig at skolen skulle være anti-rasistisk sone. Initiativet ble tatt av elevrådet, der Wenche Hanslien (22) er leder, og Lene Schrøder (22) er nestleder.

— Det ble tidlig i vår sendt ut ei oppfordring fra SOS-rasisme til alle videregående skoler i Oslo om å boikotte partiet Stopp Innvandringen. Vi syntes det var en veldig god idé, og en viktig sak for skolen vår, hvor det går veldig mange fremmedspråklige elever, — fra i alt 42 nasjoner.

— Hvilke følger vil et slikt vedtak få?

— Riktignok er det fylkesskolestyret som inviterer partiene til skolevalget, men vi tror at et allmøtevedtak vil få mye å si. Rektor på skolen vår var også positiv til at vi tok et standpunkt, og han mente at et slikt vedtak ville bety mye.

— Er det riktig å ta fra partiet Stopp Innvandringen muligheten til å ytre seg?

— Det er ikke noen vits i å møte dem. Vi vet at de er rasister. De har til nå vært holdt utenfor det politiske livet. Å ta opp diskusjonen med dem vil si det samme som å akseptere dem.

— Personlig mener jeg at partiet skulle vært forbudt, sier Lene.

Var det riktig å nekte partiet Stopp Innvandringen å komme på skolevalg møte på Sogn?

Rune Johansen, 16 år, rørlegger.

— Jeg stemte mot forslaget om å utestenge partiet Stopp Innvandringen. Det var ikke en aksept av dem. De kan komme og drite seg ut. Hvis dette er en anti-rasistisk skole gjør de det. Det vil kanskje ha innflytelse på noen, men det er et mindretall.

Andre Lesniak, 19 år, frisør.

— Jeg støtter ikke forslaget. Stopp Innvandringen har like mye rett til å komme fram som alle andre. Det kan kanskje bli litt ubehagelig for innvandrere, men de kan jo velge selv om de vil komme.

Wenche Hanslien (22) og Lene Schrøder (22) har sittet som elevråsleder og nestleder på Sogn yrkesskole i Oslo siste skoleår.

— Dessuten synes vi det er like viktig med ytringsfriheten til de fremmedspråklige elevene her. Det partiet Stopp Innvandringen ønsker, er å holde Norge reint og fritt for mørkhudete mennesker. I programmet deres står det blant annet: «Nei til et fargerikt fellesskap!», og «Innvandringen må stoppes!».

— Vi må lære av historien. Det er farlig å slippe til rasister og nazister. Hvis f.eks. Nasjonalt Folkeparti hadde nok folk til å stille lister, skulle vi latt dem slippe til da? Nei, det er viktig å sette en grense ved rasismen.

— Var det stort flertall for vedtakene?

— Vi har ikke noe eksakt tall, men det var i hvertfall over dobbelt så mange for vedtaket som mot. Vi oppfordrer selvfølgelig flere skoler til å gjøre det samme!

KATRINE MALMO

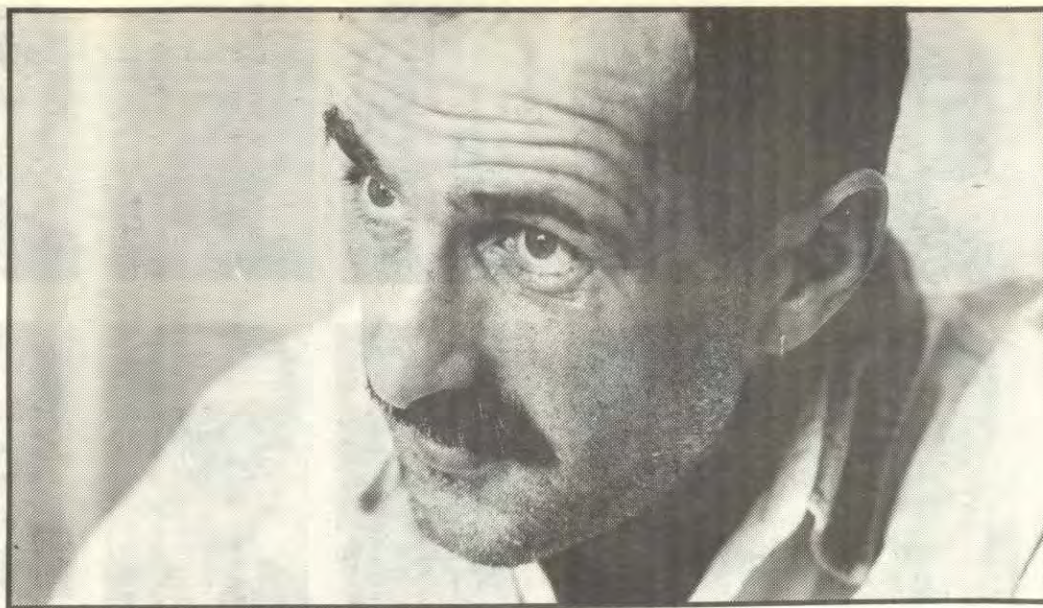
Edith Loftheim, 22 år, kokk.

— Uansett så lever vi i et demokrati. Vi kan fordømme dem, men de må få lov å prate. I hvertfall så lenge de ikke bruker vold. Retten til å mene hva man vil er viktig, og den er truet hvis et flertall skal bestemme hva resten skal mene.

Richard Njie, 24 år, maskin & verktøy.

— Jeg stemte for forslaget, det er jo rasistisk propaganda! De har også rett til å si hva de mener, men de får ikke lov å bruke rasisme og fascisme for at folk skal skjønne hva de mener. De er ikke villige til å diskutere, det er bare løgn.

Jon Michelet, førstekandidat på Oslista, vil kjempe for ytringsfriheten til dem som ikke har den fra før av. Stortingspolitikere og andre folk med makt klarer seg nok uten min hjelp, mener han. FOTO: KATRINE MALMO

Ytringsfriheten ER IKKE HELLEIG

Rebell spurte Jon Michelet, forfatter og førstekandidat på Oslista. En person som skulle ha bred erfaring fra de fleste ytringsmuligheter. Nå også fra Rebell!

— Ytringsfrihet betyr at du har anledning til å si det du tenker. At du skal kunne ytre deg om det du ønsker på bakgrunn av dine egne erfaringer. Men det finnes ikke et sted i verden i dag hvor dette er oppfylt.

— Det som er viktigst er å kjempe for ytringsfriheten til dem som ikke har den i dag. Maktene skaffer seg og bruker sin ytringsfrihet daglig, mens de slår hue ned i magen på vanlige folk hvis de prøver å ytre seg. Seinst så vi jo dette skje i Kina. Og her i Norge så ser vi at det norske borgerskapet blir forskrekket over hendelsene i Kina, og at de fordømmer massakren, mens de er veldig lite opptatt av vanlig ungdom i Norge sin rett til å ytre seg. Her er det et stort gap!

— Finnes det noen grenser for ytringsfriheten, eller er det loven over alle lover?

— Det finnes grenser. Du skal for eksempel aldri krenke noen. Det er en viktig uskreven regel. Du kan ikke ta bort alle sånne regler. Det er viktig å passe på at folk ikke blir tråkket på. Dette er en fare i dagens samfunn. At vi glemmer folkeskikken. Slike regler trenger vi for at vi ikke de svake skal bli tråkket på. Svake grupper er mye mere utsatt nå enn før da folk tok mere vare på hverandre.

— Her har det skjedd en eksplosiv forandring i løpet av få generasjoner, med for eksempel en stormutvikling av media med økt fokusering på folk osv. Slike forhold må vi være obs på. Det er disse gruppene vi må slåss for. De som i utgangspunktet har minst mulighet til å ytre seg. Sånn sett er Norge et dårlig land. Se bare på behandlingen av samene for eksempel. Det er dette vi må rette vår oppmerksomhet mot.

VI BURDE HATT EN KORRIDOR FOR HAGEN 1. MAI

— Hva med aksjonen mot Carl I. Hagen 1. mai i Oslo? Er dette noe du kan stå inne for i ytringsfrihetens navn?

— Ja, jeg mener det i hovedsak var riktig det vi gjorde på 1. mai. Det som skjedde der var at Hagen led et

politisk nederlag. Det er forskjell på politisk motbør og fysisk blokkering. Men vi burde nok hatt en bedre taktikk for å hindre at massemedia og NRK skulle bruke markeringen mot enkelte miljø og mot Oslista. Det vi burde hatt var en korridor sånn at Hagen kunne ha kommet seg fram. For det møtte jo opp så jævlige mange flere enn jeg hadde ventet.

— Jeg mener vi hadde tapt en skanse for ytringsfriheten hvis Ha-

**Hva innebærer
begrepet full
ytringsfrihet? Betyr
det at du alltid skal si
det du mener, når du
vil og til hvem du vil?
Eller betyr det at du
skal ha krav på å
komme i Hjemmet
og Se og Hør eller
Dagsrevyen?**

gen hadde fått 1. mai uten protester. Hagen kan uttale seg om hva han vil hver eneste dag hele året. Han trenger bare å ta en telefon til VG så er de på pletten med det samme. Det ville være for ille om han også skulle få 1. mai. For mange folk er det den eneste dagen i året hvor de kan få ytre sine krav.

— For en tid tilbake ble det brukt smørsyre mot et Pro Vita-møte i Oslo. I kjølvannet av aksjonen fulgte det en heftig debatt i Klassekampens spalter, der blant annet KK's redaksjon med Sigurd Allern i spissen tok kraftig avstand fra smørsyreaksjonen. Hva mener du?

— Jeg var mye enig med Allern i denne saken. Kanskje er jeg en gammel gubbe, — men jeg har levd så nært innpå så mange trossamfunn, og jeg synes ikke at slike grupper fortjener den behandlingen de fikk på dette møtet. På sånne ting som dette reagerer jeg mest på instinkt og ikke på bakgrunn av en helhetlig analyse. Hadde jeg derimot vært lege og fått besøk av Ludvig Nessa og den gjengen inne på en klinikk, så hadde jeg kastet dem ut på flekken. For de krenker jo folk på den måten.

— Hvordan ser du på ytringsfrihetens kår under sosialismen? Er denne drømmen knust etter de siste hendelsene i Kina?

— Hvis man skal få oppfylt full ytringsfrihet noen gang så må det være i et sosialistisk samfunn. Det er den eneste muligheten jeg kan se. Det som skjedde i Kina har ikke noe med sosialisme å gjøre. Det er et resultat av føydalismen som har ligget på lur i Kina hele tiden.

— Men vi ser jo også framskritt i verden. Som for eksempel at Solidaritet vant i Polen og at det nå blir åpent presidentvalg i Brasil. Slike begivenheter peker fram mot dit vi skal.

RASISTER OG FASCISTER MÅ VI IKKE SLIPPE LØS

— Du har blitt kritisert for å gi Carl I. Hagen for mye oppmerksomhet. Er du enig i dette?

— Den kritikken synes jeg er helt høl i hue! Det er nødvendig å slå hardt mot Hagen. Vi må slå hull på skallet rundt Hagen. For bak den glatte fasaden er politikken hans klin råtten. At han er talsmann for de svake gruppene i samfunnet er ren humbug. Om han skulle høste noen få kortsiktige poenger på vår kritikk så får det heller bare være. Det kan ikke hindre oss i å si det vi mener. Vi har slått hardt mot Hagen og vi har fått fram endel padder. Og nå tør han jo ikke engang å møte meg for debatt. Slik skal vi også fortsette.

— På Sogn videregående skole i Oslo har de vedtatt å boikotte partiet Stopp Innvandringen ved skolevalget til høsten. Synes du dette en riktig ting å gjøre?

— Ja, jeg synes det er greit å stoppe partiet Stopp Innvandringen. Rasister og fascister må vi ikke slippe løs. Jeg mener at de opptrer som kriminelle ved at de går så langt som de gjør i sin trakassering av svake grupper.

— Det er viktig å se at all ytringsfrihet henger sammen med praksis. Ytringsfrihet er ikke noe hellig begrep. Det må sees i sammenheng med de handlingene som kommer fram. Å redusere ytringsfrihet til en gud som svever i himmelen er helt meningsløst. Det vi hele tiden må gjøre er å forholde oss konkret til det som virkelig skjer rundt oss til en hver tid.

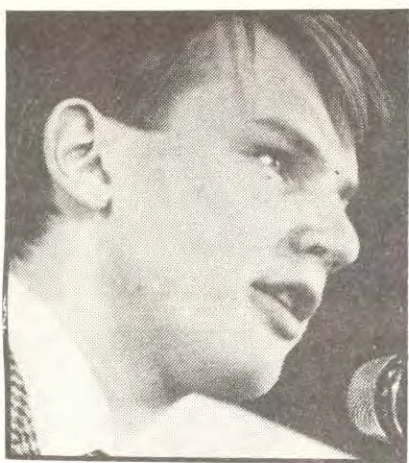
KATRINE MALMO

Midt i hovedstaden ligger en tung grå steinkoloss. Stortinget, Norges Nasjonalforsamling. Symbolet på Det Norske Demokratiet. For Norge er demokratisk. I Stortinget sitter de folkevalgte. Det er folket som velger dem, de er våre talsmenn. De har den lovgivende og bevilgende makten i Norge. Makten til å bestemme hvor mye penger de skal gi. Til elevene. Til de syke. De har makt over våre liv. Mitt liv. Ditt liv. På TV er det politiske programmer. Der diskuterer politikerne politikk. Hvem som sa og gjorde hva når og hvem sin feil det er. De diskuterer tall. Og promiller og kommaer. Det gjør de flere timer hver dag i mange år. Avogtil kranbler de også. Om tallene og promillene. De snakker ikke om livene våre. For dem er vi en promille. De er tallpolitikere. Brødpolitikere. Teknokrater. De tenker ikke lenger enn til neste valgkamp. Du må tenke mange år framover for å stanse forurensingen. For at ikke vi skal miste jobbene våre. Hva gjør de med det? Hvordan bruker de makten sin? Har de egentlig så mye makt? Er du uenig. Så bli med i vår konkurranse. Stortingsrepresentantene burde være Norges 157 viktigste personer. Ved siden av noen få andre. Og derfor Norges 157 mest kjente personer. Dette er de som ble valgt inn for perioden 1986-90. Set det riktige navnet under det riktige bildet. Og hvem i allverden er det som mangler? Send svaret til Rebell, det blir store premier. Og en tankevekker.

Tor Mikkell Wara reklamert entusiastisk for Rudolf Nilsens dikt «Revolusjonens Røst» for FrPUs medlemmer. «Revolusjonen» ved høstens stortingsvalg ser ut til å bli blått.

— Les «Revolusjonens Røst» hver morgen for å få inspirasjon og visjoner! Den kraftfulle oppfordringa kom fra Tor Mikkell Wara, formann i Fremskrittspartiets Ungdom, for 15 unge og håpefulle politikerspinner på FrPUs elitekurs i sommer. Og nettopp «Revolusjonens Røst» — farga i blått — ser ut til å bli navnet på høstens stortingsvalg. Vi står foran tidenes mest høyrevridde valg i Norge.

reaksjonær valg

KORT TID ETTER at Wara hadde reklamert for arbeiderdikteren og kommunisten Rudolf Nilsen — som skreiv diktet «Revolusjonens Røst» midt på 1920-tallet — offentliggjorde Carl I. Hagen at FrP skal flytte lokalene sine til Youngstorget; det store torget i Oslo sentrum som i mange tiår har husa arbeiderbevegelsens og sosialdemokratiets organisasjoner.

— Jeg forstår at enkelte i arbeiderbevegelsen blir provosert over dette, men flyttinga er et symbol på at FrP nå er det eneste partiet som taler vanlige arbeidsfolks sak, var Hagens kommentar til inntoget på Youngstorget.

Siden Hagen holdt sin velkjente tale om «småkårsfolkets parti» på FrP-landsmøtet i Bergen våren 1988 — etterfulgt av partiets rakettaktige ferd oppover meningsmålingene — har FrP uten blygsel prøvd å grafse til seg alkens symboler som tradisjonelt har blitt forbundet med arbeiderbevegelsen og den politiske venstresida.

Det mest kjente eksempelet er Hagens nå årvisse forsøk på å erobre talerstolen 1. mai. Også «Internasjonalen», arbeiderklassens internasjonale kampsang, har Hagen prøvd å ta til inntekt for FrPs politikk. Sånn sett er det nærmest symptomatisk at Tor Mikkell Wara vil gjøre et dikt som «Revolusjonens Røst» til den mørkeblå FrP-ungdommens eieendom.

— Vi i FrPU føler oss som revolusjonære i dagens Norge, sa Wara på broilerkurset, før han fortsatte med diktopplesninga for ei lydhør forsamling av 13 gutter og to jenter, som sikkert drømmer om en sentral plass i Hagens regime en gang i ei reindyrka markedsstyrt framtid.

MENINGSMÅLINGENE GIR GOD NÆRING TIL FRP-UNGDOMMENS DRØMMER

Og meningsmålingene gir god næring til FrP-ungdommens drømmer.

For i vår og i sommer har oppslutninga på meningsmålingene for Hagen & co. ligget rundt 16-17 prosent, i enkelte målinger like oppunder 20. Disse målingene har gitt FrP rundt 25 representanter på Stortinget til høsten. Den kjente valgforske-

ren Henry Valen tar enda hardere i, og tror at Hagens tropper kan innta Stortinget med så mange som 30 mandater. Uansett er det en kolossal framgang fra stortingsvalget i 1985, som ga FrP 3,7 prosent av stemmene, og to stortingsrepresentanter.

Under kommune- og fylkestingsvalget i 1987 hadde FrP kommet opp på henholdsvis 10,4 og 12,3 prosent. Den store framgangen for FrP var grunnen til at valget fikk betegnelsen «protestvalg». Nå har to år gått, og FrP ligger altså an til bortimot ei dobling av 87-resultatet.

Et anna trekk ved 87-valget var FrPs voldsomme uttelling ved skolevalga: Hele 20,2 prosent av stemmene her var mer enn ei dobling fra stortingsvalget i 1985, og bare fem prosent bak resultatene til de to store — Høyre og Arbeiderpartiet.

Nå kan Tor Mikkell Wara fortelle om 6 500 FrPU-medlemmer, hvorav 1 000 har meldt seg inn det siste året. Alt dette kommer sjølsagt til å sette sitt preg på årets ungdomsvalgkamp.

Hagens sterke oppslutning viser tydelig at det finnes en utbredt, folkelig misnøye med den måten Norge utvikler seg på i dag. Når FrP beveger seg mot 20 prosent er det uttrykk for et politisk oppbrudd som vi må tilbake til tida etter EF-kampen i 1972 for å kunne sammenligne med. Men mens oppbruddet da hovedsaklig ble fanga opp av venstresida — SV fikk 16 stortingsrepresentanter etter valget i 1973 — er det den høyre-radikale Hagen som nå har tatt gevinsten.

Men det er ikke bare FrPs store framgang som kvalifiserer stortingsvalget til betegnelsen «tidenes mest reaksjonære». I tillegg kommer Arbeiderpartiets fortsatte gang mot høyre.

For det er ikke uten grunn at 100 norske næringslivsledere i en undersøkelse foretatt av tidsskriftet «Økonomisk Rapport» holdt statsminister Gro Harlem Brundtland som mer populær enn Høyre-leder Jan P. Syse. Kapital og nærings-

liv ønsker sjøl AP ved makta. Eller som avisa «Dagens Næringsliv»

hadde som hovedoppslag 30. juni: «Gro får god kritikk — men fra feil side». Ei rundspørring foretatt av avisa viste at industriledere, bankdirektører og børsspekulanter var godt fornøyd med AP-regjeringa, mens representanter fra LO kom med tildels beisk kritikk.

Da «Økonomisk Rapport» ba Harlem Brundtland om å kommentere rosen fra kapitalens menn, svarte hun:

— Jeg tolker det der som uttrykk for at norsk næringsliv har sett at regjeringen har vist ansvar og fulgt en konsistent og helhetlig linje, at vi har lagt en strategi og fulgt den.

Denne «konsistente og helhetlige» linja er det som har ført til ei rekordhøy arbeidsløshet på over 130 000; når det gjelder ungdom under 25 år et av de høyeste arbeidsløshetstallene i Europa, regna i prosent. En politikk som har stått for et skyhøyt rentenivå, kraftige offentlige innstramminger og lønnslov har gitt gunstige betingelser for kapitalister og spekulanter.

Ei høyrevridde Gro bidrar til et reaksjonært valg.

AP FORLATER DEN SOSIALDEMOKRATISKE POLITIKKEN

Det er påfallende nok at AP prøver å ta brodden av FrP-bølgen ved å sjøl legge seg solid mot høyre. Men APs marsj mot høyre er ikke først og fremst et taktisk, konjunkturbestemt innfall, men et resultat av at partiet over tid mer og mer har forlatt den sosialdemokratiske, reformistiske omfordelingspolitikken fra etterkrigstida.

Det gamle honnør-ordet «sosialisme» har forlenget blitt renska ut av Arbeiderpartiets prinsippprogram, og i den «fornya» AP-utgaven er det en stadig mer markedsorientert politikk som rår. I tillegg til generelle nedskjæringer og innstramminger åpner partiet i økende grad for at markedet og private løsninger skal ta over det som tidligere var det offentliges ansvar, f.eks. på sentrale områder som helsevesen og barnehager.

I hele etterkrigstida har APs reformisme gått ut på å administrere kapitalismen, og aldri vært en strategi for å fjerne kapitalismen som system. Den markedsorienterte politikken som AP nå gjennomfører er tilpassa den historiske oppgava som kapitalismens administrator, ut fra de betingelsene som kapitalen har å eksistere innafor ved inngangen til 90-tallet: Vekstperioden etter 2. verdenskrig er for lengst og definitivt over, og konkurransen på det internasjonale markedet beinhard.

I denne situasjonen har den sosialdemokratiske velferdsstaten blitt «for dyr» for kapitalen. Dermed hentes spareknivene fram. Og som kapitalismens dyktigste administrator gjør Gro & co. jobben til næringslivets og kapitalistenes fulle tilfredshet. Ei Høyre-regjering kunne f.eks. aldri nøytralisert fagbevegelsen på samme måte som AP-regjeringa.

Men APs høyredreining fører også til misnøye og indre motsetninger innafor sosialdemokratiet. FrPs framgang under valget i 1987 kom bl.a. av at velgere gikk fra AP og over til FrP, og at mange frustrerte AP-velgere satt hjemme valgdagen. Der AP har sådd i form av en folkefiendtlig politikk, har Hagen høsta på folks misnøye med de som styrer.

87-valget førte altså til stor framgang for FrP; nå kan Hagen få den desidert største stortingsgruppa etter AP og Høyre. Dette er hovedfaktoren i at den stortingsperioden vi går inn i blir kalt «den mest ustabile parlamentariske situasjonen etter krigen».

Fra 1945 til 1961 satt AP aleine med regjeringsmakta i Norge. Siden 1961 har Norge blitt styrt av mindretallsregjeringer (at regjeringa ikke har flertall bak seg i Stortinget) mer enn halvparten av tida. Disse regjeringene har vært leda både av AP og av forskjellige borgerlige koalisjoner. Mindretallsregjeringer har altså en lang tradisjon i norsk politikk.

Tilsammen er det 165 representanter som skal innta Stortinget etter valget 11. september. Det er altså nødvendig med 83 mandater for å ha flertall.

Ut fra meningsmålingene ligger AP an til å få mellom 65 og 70 representanter, mens SV med et godt valg tar ti. Høyre ligger et sted i underkant av 40, mens partiene i sentrum — Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre — på forskjellige målinger varierer mellom seks og ti representanter hver (med SP lavest).

Et nytt alternativ i årets valg er Fylkeslistene for miljø og solidaritet, som består av partipolitisk uavhengige, utbrytere fra forskjellige partier, og folk fra NKP, AKP og RV. Rød Valgallianse har som kjent trukket sine lister til fordel for Fylkeslistene. Ei hovedmålsetting for listene er å fange opp det politiske oppbruddet — som Carl I. Hagen til nå har vunnet så mye på — og å trekke dette oppbruddet mot venstre.

Styrken til Fylkeslistene er at de i flere fylker har fått støtte fra markerte politiske og kulturelle personligheter, og tar utgangspunkt i virkelige protest- og opprørsstrømninger i det norske samfunnet, som motstanden mot raseringa av distrikts-Norge, miljøkampen og anti-rasismen.

Fylkeslistene har ikke vært med

T.v.: Rudolf Nilsen, kommunist og arbeiderdikter — nå også brukt av FrPU.

T.h.: Carl I. Hagen kan glise. Blir det 30 FrPerre på Stortinget?
FOTO: KLASSEKAMPEN

t

på noen av de sentrale meningsmålingene til nå. Men nøkternt sett er det tvilsomt om andre enn Jon Michelet i Oslo er å regne med i kampen om en plass på Stortinget — sjøl om et fylke som Nordland har blitt nevnt som reell deltaker i mandatkampen. For ei ny og ukjent liste er det ei svær oppgave å slå igjennom som rikspolitisk alternativ.

VI GÅR MOT TIDENES MEST REAKSJONÆRE VALG

Et slikt valgresultat betyr at ingen av de to «regjeringskonstellasjonene» — AP med støtte fra SV, og Høyre pluss sentrumpartiene — får stortingsflertall. Samla gir det flertall til de «borgerlige» — FrP, H, V, KrF og SP — men det hersker full krig mellom FrP og de andre, og spesielt mellom SP og FrP. Til nå har den borgerlige statsministerkandidaten, Høyre-leder Jan P. Syse, utelukka FrP i et borgerlig regjeringsgrunnlag. I tillegg er det store motsetninger mellom de borgerlige på sentrale spørsmål, som distriktpolitikken og synet på norsk medlemskap i EF.

Et godt tips er derfor at vi får ei ny mindretallsregjering styrt av AP, kanskje etter et borgerlig mellomspill som ender i indre motsetninger og totalhavari.

På sikt er det derfor ei anna åpning som det er viktig å være obs på: Ei Høyre-leda regjering, med støtte fra FrP. I dag foregår det et tett samarbeid mellom Høyre og FrP i flere store byer, f.eks. er FrPs Peter N. Myhre varaordfører i Høyre-styrte Oslo. Syse kan ikke fornekte Hagen til evig tid hvis FrP stabiliserer seg rundt det nivået partiet har i dag. En slik rikspolitisk konstellasjon vil samtidig sprengte det tradisjonelle borgerlige samarbeidet.

I tida fram til valget vil det komme utallige utlegninger om sammensetninga av ulike regjeringsgrunnlag. At KrFs Kåre Kristiansen for å «unngå kaos» ikke vil utelukke regjeringsamarbeid mellom Høyre og AP, er ett eksempel på den ustabile situasjonen. Men uansett hvor regjeringsmakta til slutt havner: Vi går mot tidenes mest reaksjonære valg i Norge. Og vi kommer til å merke det i åra som kommer.

LEIF STEINHOLT

Kan vi regne med at en del av de som er unge i dag vil oppleve å bli permanent arbeidsledig i framtidens Norge?

FOTO: BERNT EIDE

YRKE: ARBEIDSLEDIG

«VED UTGANGEN av juni var det registrert 85 300 helt arbeidsledige, 51 400 menn og 33 900 kvinner. Ledigheten utgjør nå 3,9 % av arbeidstyrken,» het det i en pressemelding fra arbeidsdirektoratet i begynnelsen av juli. Rebell har sett nærmere på regjeringas arbeidsledighetspolitikk og mulighetene for å ende opp arbeidsledig for resten av livet.

Da Arbeiderpartiet tok over makten i mai 1986 startet den straks en offensiv som hadde som mål å skjære ned på det private forbruket. Ikke så overraskende sier da også regjeringen at det først å fremst er nedgangen i den innenlandske etterspørselen som er årsak til den økende arbeidsløsheten. I stedet for å øke den innenlandske etterspørselen vil regjeringa øke eksporten og sikre at en større del av den norske produksjonen kommer utlandet til gode. På denne måten trekkes norsk økonomi i enda sterkere grad inn i den internasjonale varehandelen og blir derfor også mer utsatt for de internasjonale konjunkturerne. Det er all mulig grunn til å stille spørsmålsteget ved hvordan den norske regjeringa har tenkt å bevare kontroll over norsk økonomi når den i større grad legger opp til at økonomien skal styres fra utlandet. Selvfølgelig blir det en fordel for regjeringen om man kan skyve ansvaret for arbeidsledigheten utenfor landets grenser.

TILTAK MOT LEDIGHETEN

Et av de mest omtalte utspillene til regjeringa er «Arbeid for trygd.» Dette tiltaket går ut på at arbeidsløse skal jobbe, først og fremst innenfor offentlig sektor, samtidig som de mottar arbeidsledighetstrygd. Noe av det regjeringa legger vekt på er å opprettholde kontakten mellom arbeidssøkere og arbeidskøpere. Dette er viktig sett i forhold til noen av de sosiale funksjonene arbeidet har, for eksempel kontakt med arbeidskamerater og konkrete daglige gjøremål. Men i kroner og

øre er ikke tiltaket å betrakte som annet enn et kraftig lønnsnedslag. Regjeringa legger opp til en gjennomsnittlig månedslønn på 7500 kroner. Ikke mye å bli feit av med andre ord!

For folk under tjue år prøver regjeringa febrilsk å oppfylle «ungdomsgarantien.» Tilbud om arbeid eller skolegang for alle under tjue år. Spesielt satses det på å skaffe praksisplaser, gjerne kombinert med skolegang. Dette er tiltak som har møtt kraftig motstand, spesielt fra YLI, Yrkesskoleelevenes og Lærlingenes Interesseorganisasjon. YLI frykter at disse kortsiktige tiltakene ikke gir noen form for kompetanse, verken praktisk eller teoretisk. Etter et år på et slikt tiltak er mann ikke kommet nærmere en fullført utdanning enn da man startet. Regjeringa vil også komme med lønns-tilskudd til arbeidskøpere som tar inn unge, samtidig som de vil opprette flere lærlingeplasser i statlige etater. Det siste er et av de få tiltakene som gir folk noe mer enn et sted å være. Men det er en illusjon å tro at høyere utdanning skaper flere arbeidsplasser. Høyere utdanning, også kortvarige kurs, presser bare terskelen oppover og gjør at den gruppen som settes utenfor blir enda mer ensartet.

SYSTEMET, IKKE PARTIET

Antall arbeidsledige har liten sammenheng med hvilket parti som sitter ved makten. Rikstignok har Gro Harlem Brundtland nylig uttalt at «under Arbeiderpartiet er arbeidsledigheten alltid så lav som den kan være.» Men så har da heller ingen statsminister noengang gått ut å sagt at de jobber for en høyere arbeidsledighet. At statsministeren ikke har bedre styring på norsk økonomi viser bare at det er systemet som skaffer oss arbeidsledigheten. De politiske partiene kan ikke gjøre annet enn kosmetiske inngrep med mindre de vil endre hele det kapitalistiske systemet. Et system der jakten på kortvarig maksimal profitt blir satt i sen-

trum på bekostning av folks interesser.

Sammenligner vi arbeidsledigheten i Norge med andre land i Europa og bruker samme utreiningsmetode ligger Norge bare 0,1% bak England. Thatcher er lenge blitt trukket frem som en av Europas statsministre som gjør minst for å få arbeidsledigheten ned. Når Norges «sosialistiske» regjering med sin økonomiske politikk nesten ikke greier å holde arbeidsledigheten under det engelske nivået viser dette bedre enn noe annet at det er det økonomiske systemet som skaper arbeidsledigheten, og dermed blir det også bare et annet økonomisk system som kan avskaffe den!

SLØSING

Samfunnsøkonomisk er arbeidsledigheten en enorm sløsing med ressurser. Folk har kunnskap og erfaring nok til å utføre de arbeidsoppgavene som samfunnet står overfor, men i stedet velger regjeringa en politikk hvor folk blir sittende hjemme å føle seg overflødige. Det budre være mere lønnsomt for regjeringa å ha folk i produksjonen enn i senga.

SOSIALE KONSEKVENSER

Hvordan den enkelte opplever arbeidsledigheten kommer an på sosial status og hvilken yrkesgruppe man tilhører. Det er avhengig av nærmiljøets normer knyttet til arbeidet, hvilken betydning man tillegger arbeidet og hva man definerer som arbeid. For sjøfolk som snart er en historisk yrkesgruppe er det ikke først og fremst arbeidets betydning som er det viktigste, med en tilknytning til hele skipskulturen. Arbeidsoppgavene til sjøs blir underordnet så lenge man er til sjøs. Selv lenge etter at sjøfolk er permitert og satt på land kaller de seg for sjøfolk, og hele deres arbeidssøking er sikket inn på å komme tilbake til skipskulturen. Når de blir satt utenfor denne kulturen mister

de også noe av sin identitet og sine referanserammer.

Få arbeidsledige føler at de har kontroll over situasjonen. Et av de sterkeste argumentene fra borgerlig hold er at en politikk som bygger opp under det private initiativet, der den enkelte kan skape sin egen arbeidsplass, skal avskaffe arbeidsledigheten. En slik politikk kommer sørgelig til kort for de gruppene som er sterkest rammet av arbeidsledigheten, så lenge de føler at det kun er institusjoner utenfor dem selv som er i stand til å løse arbeidsledighetsproblemene.

HVEM BLIR ARBEIDSLEDIG?

Innenfor industri og bygg og anlegg er arbeidsledigheten størst. Industrisektoren og særlig verkstedsindustrien er de siste årene den næringsgrenen som har blitt rammet sterkest av nedleggelse.

Permanent arbeidsledighet er ikke fremmed for regjeringa. I en stortingsmelding fra 1980-81 stilles det spørsmålsteget ved om det er skolen sin oppgave å utdanne folk til permanent arbeidsledighet, og hvem denne gruppen eventuelt skal bestå av. Skal vi tolke statestikkene er det mye som tyder på at industriarbeidere og sjøfolk er yrkesgrupper som kan regne med en større andel permanente arbeidsledige enn andre. Fra utlandet kjenner vi til tendenser som peker i retning av en tredeling av arbeidsstyrken. Et godt utdannet A-lag med høy lønn og gode arbeidsforhold. Et B-lag med bestående av folk som vil bli tatt inn og ut av arbeidsmarkedet ettersom det er behov for dem, med dårligere lønn og arbeidsforhold. Og til slutt et C-lag bestående av permanente arbeidsledige. Det er mye som tyder på at en slik utvikling vil ramme Norge. Regjeringa fører en harmoniseringspolitikk overfor EF hvor nettopp denne tredelingen har kommet lengst.

GEIR H.K. BAKKEN

ANGREP PÅ DEN offentlige utdanninga er noe norske skoleelever har blitt ramma av opp gjennom heile åttitallet. I begynnelsen arta disse angrepa seg som de velkjente nedskjæringene på de fylkeskommunale budsjettene. Når økonomien ikke er i overensstemmelse med de faktiske behovene, blir innsparingene fortatt på de ikke-lønnsomme områdene, som skole- og helsesektoren. Denne oppskrifta er kjent, og virkninga av medisinen er også forutsigbar. For elevenes vedkommende resulterte kuren i forsøka med å innføre papirpenger, material- og utstyrspenger eller liknende former for skolepenger som elevene måtte betale for å følge undervisninga. I samme runde kom også innføring av egenandeler på skoleskyssen flere steder i landet. Elevbevegelsen har kjempa en innbitt kamp mot denne utviklinga. Skoleelever har okkupert skolene sine i protest mot egenandelene på skoleskyssen, og boikottaksjoner mot papirpengene foregikk over hele landet. Flere steder har det blitt reist sak mot fylkeskommunene for brudd på Lov om Videregående Opplæring.

FORFALL I SKOLEN

Men etterhvert har det som i utgangspunktet framsto som omfattende, men nødvendige nedskjæringar i trange økonomiske tider, vist seg å være en del av en strategi for å bygge ned hele det offentlige skoletilbudet.

Nedskjæringene fortøner seg ikke lenger som «akkurat litt for lite penger i kassa» rundt omkring på skolene. Situasjonen er i dag en offentlig skole i forfall. Nedleggning av hele klasser blir til nedleggning av hele skoler, vedlikehold og reingjøring av skolene er fallt bort mange steder, vikarløse timer er tilbudet når læreren blir sjuk, forelda eller manglende lærebøker og gammelt utstyr er situasjonen både på grunnskolen og i den videregående skolen.

SVEKKA UTDANNING

Dette får sjølsagt konsekvenser for utdanninga. For det første får det følger i den konkrete *undervisnings-situasjonen*. Klasserom som ikke blir reingjort og vedlikeholdt betyr dårlige undervisnings- og arbeidsforhold. Arbeidsmiljølova bør faktisk gjelde for elever og lærere også. For det andre rammer det *kunnskapsformidlinga*. Utviklinga har gått i retning av at det har blitt stadig større klasser, med flere elever pr. lærer, og mindre mulighet for individuell oppfølging. Lave lærerlønninger gjennom lang tid har ført til at lærere har gått over til det private næringslivet, og dette har skapt problemer spesielt på yrkesfaglig studieretning, hvor lærere med oppdatert erfaring fra fagarbeid lenge har vært mangelvare. At det nå opereres med vikarløse timer de første dagene en lærer er sjuk, bidrar til å svekke læringa i den norske skolen ytterligere. Ei tredje side ved denne nedskjæringspolitikken er de konsekvensene manglende bevilgninger får for *fagopplæringa*. Situasjonen på de fleste linjene på yrkesfaglig studieretning preges av gammelt og dårlig utstyr. På Sogn videregående skole i Oslo ble det på budsjettet for 89/90 anslått at man mangla omlag tjue millioner kroner på å kunne kjøpe inn de maskinene som ville bragt linjene opp på det nivået som er vanlig i industrien. Dette

Nedskjæringene har dei siste 10 årene rammet skolen på alle områder. Hvor står vi nå?

TI ÅR MED NEDSKJÆRINGER

betrer at elevene etter endt skolegang ikke har fått opplæring på det utstyret som faktisk brukes rundt om på bedriftene, og har derfor ikke fått ei fullverdig utdanning.

PRIVATISERING

Samtidig som den offentlige skolen bygges ned, opplever vi en stadig større grad av *privatisering*. Denne privatiseringa kan deles inn i to former:

1. *Privatisering av finansieringa av drifta av den offentlige skolen og av utdanninga*, og 2. *Oppretting av private skoler*.

At finansieringa av drifta av skolen blir privatisert betyr at elevene må betale stadig mer for å gå på skole. Betalinga skjer ved innføring av papirpenger, dopenger, utstyrpenger, eksamensavgift og andre typer skolepenger, og ved innføring av egenandeler på skoleskyssen, noe som egentlig betyr at elevene dekker alle utgiftene til skoleskyssen sjøl. Undersøkelser som er foretatt for å kartlegge hvor mye elever i den norske skolen må betale, viser at elever på enkelte linjer må betale opptil 11 000 kroner i året for å få det utstyret eller de materialene de er nødvendige å ha for å kunne følge undervisninga, og for å komme seg på skolen.

HVEM HAR ANSVARET?

Dette er den ene sida ved privatiseringa av den offentlige skolen som vi har kjent til ei stund. Et nyere trekk ved denne utviklinga er salg av elevarbeid, hvor pengene som kommer inn ikke tilfaller skolen som ei ekstra inntektskilde, men blir trukket fra på rammebevilgningene til skolen ved neste budsjettbehandling. På denne måten skal altså skolene bli mer sjølfinsierende, og staten og fylkeskommunen kan unndra seg ansvaret for forfallet. Et ledd i den samme utviklinga er innføringa av såkalla *friskoler*. Denne ordninga er basert på de samme prinsippene som

det nye inntektssystemet i fylkene. Friskolene får tildelt en pott med penger som de må fordele sjøl, i stedet for systemet med øremerka midler og overføringer i forhold til skolens budsjett slik det har vært vanlig til nå. Dette er ei ordning som er skreddersydd for nedskjæringsstrategien. Ansvaret for underskuddet og de manglende bevilgningene blir desentralisert ned til hver enkel skole. Valget mellom enten å ha råd til vaskehjelp på skolen eller å kjøpe inn de nye maskinene er ikke lenger fylkeskommunens problem. Striden mellom de ulike studieretningene og linjene om fordelinga av pengene må tas på skolen, og den velkjente interessekonflikten er det skolens eget ansvar å løse. At det som regel er *underskuddet* som må fordeles, gjør denne ordninga spesielt egna, sett med de fylkeskommunale økonomenes øyne.

SPONSING

Det er i slike tider skolene ser seg nødt til å finne andre inntektskilder. Ofte blir reklame og sponning alternativene. Private bedrifter får reklame for sine produkter på veggene i skolens mange korridorer mot at skolen mottar penger for det, eller bedriftene sponser maskiner og utstyr. Denne sponsorvirksomheten foregår i hovedsak på de «lønnsomme» linjene, som data, grafisk og enkelte andre linjer med dyrt, teknologisk utstyr, og som regel med løfter om at enkelte av elevene skal få jobb i den aktuelle bedriften etter endt utdanning. Problemene med denne ordninga er at den svekker de ikke-lønnsomme linjene, som ofte er typiske jentedominererte linjer som f. eks. hjelpeleierlinja eller fotterapeut. Disse linjene er ikke attraktive for sponsorer, og faren ligger derfor i at disse linjene vil bli lite prioritert hvis sponning blir en nødvendig del av den norske skolen. Dette kan skje til tross for at man kjenner til at behovet for hjelpeleiere og fotterapeuter vil være økende med antallet

eldre. Faren med denne forma for privatisering er først og fremst at bedriftene vil være den sterkeste parten i forholdet skole/næringsliv, og at dette samarbeidet vil skje utifra bedriftenes kortsiktige interesser, og ikke på bakgrunn av behovene i skolen eller samfunnets behov for utdanna ungdom.

PRIVATE SKOLER

Den andre forma for privatisering er opprettinga av private skoler. Samtidig som den offentlige skolen har gått gjennom et omfattende nedskjæringsprogram, har offentlige midler gått til driftstilskudd til private skoler. Disse skolene har, hvis de blir godkjent i henhold til Privatskolelova, krav på å få 85% av utgiftene til drifta dekket av staten. De siste 15% må skolen finansiere sjøl, noe de som regel velger å gjøre gjennom å la elevene betale skolepenger. Disse pengene som blir bevilga til de private skolene trekkes fra på rammebevilgningene til det fylket skolen ligger i. Dette betyr at det dermed blir mindre penger å bruke på de offentlige skolene i fylket. Det fantes i 1988 181 private skoler i Norge, og 90% av disse er såkalla livssynsskoler. I perioden 1982-86 økte de statlige bevilgningene til private skoler med 190%, mens bevilgningene til offentlige skoler økte med 53%. Privatskolelovas bestemmelser åpner for godkjenning av private skoler utifra flere vilkår. De fleste søknadene har til nå vist til lovas paragrafer om godkjenning av skoler oppretta av religiøse/etniske grunner eller som faglig-pedagogiske alternativ. Men lova inneholder også en paragraf som sier at det kan opprettes private skoler for å fylle et *kvantitativt undervisningsbehov*. Sett på bakgrunn av den statlige nedbyggingspolitikken som har vært ført overfor den offentlige skolen de siste åra, er det grunn til å frykte at det om ikke så lenge vil godkjennes skoler nettopp

med henvisning til denne paragrafen. Og det kvantitative behovet for undervisningsplasser har regjeringa sjøl vært med på å skape.

«DEN TREDJE SEKTOR»

Nedbygginga av den offentlige skolen parallelt med satsing på den private må sees som et ledd i den generelle omfordelingspolitikken fra offentlig sektor til den private sektoren som har vært ført i Norge den siste tida. Staten driver sin ansvarsfraskrivingspolitikk, og begrep som «den tredje sektor» har vært lansert. Denne sektoren vil være kjennetegnet av at den drives av det offentlige, men finansieres av brukerne. Utviklinga i skolen skulle være bevis nok på at denne sektoren ikke bare er på ideestadiet.

NÆRINGSLIVET STYRER

Men hvorfor er det så galt med private krefter? Er det ikke greit nok med privat kapital og initiativ? Jovisst kan det være nyttig og bra for skolen å få penger og maskiner fra det private næringslivet. Det ville jo vært flott hvis bedriftene viste skolen såpass interesse. Men det er ikke det som skjer. I den grad det finnes samarbeid mellom skolen og næringslivet er det bedriftenes behov for spesialisert arbeidskraft som styrer forholdet. Når det opprettes private skoler i dag, skjer det fordi næringslivet har behov for en høyt utdanna elite, samtidig som flertallet av norske elever får ei dårligere utdanning i en offentlig skole i forfall.

De private interessene stiller ikke spørsmål ved den totale kunnskapsmengden i samfunnet. De stiller sjelden og aldri krav til den utdanninga flertallet av norsk ungdom blir tilbudt. For næringslivet ordner seg, uansett om det får den arbeidskrafta det trenger direkte fra den offentlige skolen, fra en privat skole eller det må utdanne den sjøl.

KUNNSKAP FOR FLERTALLET

Å være mot privatisering er å være for kunnskap og ei skikkelig utdanning for flertallet av norsk ungdom. For å oppnå ei sånn målsetting, må man også stille krav om at utdanning skal være et statlig ansvar. Ikke av prinsipp, men fordi all erfaring tilsier at det er ved å gjøre utdanninga til en offentlig, nasjonal oppgave at det er størst sjanse for å nå målet om like muligheter til utdanning for alle, uavhengig av kjønn, økonomisk bakgrunn eller hvor du bor i landet.

Men samtidig som vi forsvarer den offentlige skolen, så må vi stille krav om *kvaliteten* på den utdanninga denne skolen har å tilby oss. Et godt utbygd skolesystem med plasser til alle, og maskiner, utstyr og annet undervisningsmaterieell som er i overensstemmelse med virkeligheten utafor skolen er egentlig et beskjedent krav. Og kravet er heller ikke av ny dato. Problemet er bare at vi var nærmere å få innfridd kravet i 1945 enn det vi er i dag. Da sto 1% uten utdanningstilbud, i 1987 er det hele 6% uten utdanningstilbud. En skulle tru at oljepengene hadde bidratt til å gjøre den norske økonomien bedre enn den var etter at landet hadde gjennomgått fem års krig, og at mulighetene for å bygge opp det norske skoleverket i dag absolutt burde være til stede. Men i tillegg til penger bør det trulig også finnes et minimum av politisk vilje til å satse på skolen. Eller hva sier du, Kvidal?

ANITA HANEBO

Verden har ennå ikke opplevd
ningene for å kunne snakke

De tragiske hendelsene i Kina i vår viser behovet for samfunnssystem som sikrer folkelig makt over økonomi og politikk.

SOSIALISMENS

Verden har ennå ikke opplevd en samfunn med *folkestyrt økonomi*. Folk har vært prisgitt herskere og statsledere som, avhengig av de økonomiske konjunktorene, har styrt mer eller mindre i folks interesser. Folkelige organisasjoner og bevegelser har hatt *innflytelse*, men *makta* har ligget i hendene på et mindretall - enten de har vært godseiere, kapitalister eller ledere i statsbærende kommunistpartier.

De tragiske hendelsene i Kina i vår viser behovet for samfunns-system som sikrer folkelig makt over økonomi og politikk. Sådanne sosialistiske staters politikk har endra seg etter de skiftende maktkampene i statsapparatene. I vesten er det de internasjonale monopolene som i stor grad bestemmer rammene for og styrer den økonomiske utviklinga.

Spesielt i Øst-Europa skjer det nå store reformer og endringer. Det at markedsliberalismen nå feier vekk stavnsbånd og enevelder i såkalte sosialistiske land, gjør at *gamle* herskere byttes ut med *nye*. Mange kommer til å skifte *arbeidsgivere* - fra staten til privatkapitalister, men får en mer *makt* over egen livssituasjon av å skifte arbeidsplass fra Postverket til Kredittkassa, eller omvendt? Sjøl om folk ikke får mer makt, kan utviklinga likevel virke positivt målt opp mot utgangspunktet.

IDEOLOGISK USJØLSTENDIGHET

Terrorhandlingene i Kina er sjølsagt mest tragisk for kineserne sjøl. Samtidig utfordrer de og avdekker store svakheter ved den sosialistiske og kommunistiske teorien som finnes også her i Norge.

Terrorhandlingene avdekker *ideologisk usjølstendighet* i grupper og partier på venstresida i Norge, som har bygd mye av sin ideologiske berettigelse på tilknytning til politiske fløyer i Kina, Sovjet eller Albania.

Årsaken til mangelen på en sjølstendig sosialismeteor, må kanskje først og fremst forstås ved å se på *norske* samfunns-forhold. I Norge har det vært trangt til venstre for, og innafor AP. Etter krigen har det vært lite rom for marxister, sosialister og kommunister med en begrunnelse for store samfunnsendringer *ut fra norske forhold*.

Pga av den lange oppgangsperioden etter krigen og AP sin sentraliserte makt, har Norge fått ei venstreside som er mer opptatt av historiske maktkamper mellom statsledere i føydalsosialistiske stater, enn av hvor veien fram mot folkestyre i Norge går. Trotski opp mot Stalin eller Luxemburg blir i praksis gjort til viktigere diskusjoner enn motsigelser på hvordan sosialismen kan organiseres i Norge.

For at de nye gruppene av sosialister og kommunister som vokste fram i Norge i oljealderen, skulle klare å slå seg *ideologisk arm-plass* i Norge i oljealderen, har tankegods fra fløyer i de statsbærende partiene i Sovjet og Kina blitt brukt for å skaffe seg eksistensberettigelse. MI-bevegelsen skaffet seg bl.a ideologisk rom ved å betegne Stalin som en stor sosialistisk arbeiderleder og ved å adoptere kinesernes teorier om kontra-revolusjon i Sovjet i femtiåra.

Sjølsagt er det mye å lære av den kinesiske og sovjetiske utviklinga. Men strengt tatt er det vel mer å lære av norsk historie og den norske arbeiderbevegelsens erfaringer hvis en har planer om å bety noe i kampen for et folkestyrt Norge. Trangheten ved siden av AP førte også til at kommunister i Norge fikk et ekstremt anti-sosialdemokratisk forhold. For å distansere seg mest mulig fra AP har kommunister inntatt de *motsatte* standpunkter til AP i de fleste spørsmål. De bra sidene ved sosialdemokratiets velferdsstat ble ikke sett på som bra før sosialdemokratene sjøl har begynt å rive den ned. Velferdsstaten med mange bra tiltak for folk flest er mistenkeliggjort som lureri og tvil-somme herskertechniker. Mange av velferdssta-

tens intitusjoner gjør folk til klienter og forsterker avmakta, men de inneholder også mye bra som er verdt å bygge videre på i et sosialistisk Norge. I Norge finnes AMGAK-PRUNKSNKPNKUIS, og sikkert flere, til venstre for SV. En samling av 19 bokstaver, men også en god porsjon ideologisk usjølstendighet. De bokstavene som framover ikke reiser diskusjonene om folkestyre i Norge på et *annet* grunnlag enn linjekampene fra Sovjetstaten og Kina, forblir uinteressante historisk sett. Når de sosialistiske og kommunistiske teoriene likevel bygger så mye på ideologi fra Sovjet og Kina, er det nødvendig å gjøre en kritisk gjennomgang av arven norske sosialister og kommunister har henta derfra. To av disse arva områdene er som nevnt tidligere, vurderinga av Stalin og teoriene om kontrarevolusjon i tidligere sosialistiske stater.

STALINISME

MI-bevegelsen har ennå et offisielt syn som betegner Stalin som en av de «store» i den kommunistiske bevegelsen og leder for et sosialistisk samfunn. Dette er ikke bare en historisk diskusjon men også en diskusjon om kommunisters sosialismesyn og praksis i dag. Stalinisme har fått stor betydning for kommunistpartier verden over. Også Mao forsvarte Stalin som en stor sosialistisk leder, sjøl om han forsøkte å bryte med en del av det Stalin stod for. Stalin var en statsleder som benyttet en del marxistisk språkbruk, men å si at folket hadde makta i Sovjet mens han regjerte er *å ta uvanlig sterkt i*. Hvorvidt et samfunn kan kalles sosialistisk kan ikke avgjøres ved å lytte til herskernes *retorikk*, men ved å bedømme den økonomiske og klassemessige utviklinga.

Et av de viktigste kriteriene på sosialisme er etter min mening at folk blir *trukket mer og mer inn i den direkte styringa av samfunnet*. Jeg kan ikke se at det har skjedd i større grad i Sovjet (og Kina) enn det som f.eks. skjedde i

Norge etter krigen. Det er vanskelig å dokumentere at de kokkepikene som Lenin snakka om skulle bli styre, fikk mere makt på de nesten 30 åra som Stalin var statsleder. Stalins epoke frambragte på en del områder mer effektive *produsenter*, men ikke mer *folkemakt*.

Stalinismen er en avart av hvordan en kapitalistisk bedrift eller en godseiers gård blir drevet, hvor frivillighet ofte ble erstatta av tvang. Sjøloppnevnte representanter og statsbyr-åkrater styrer på *veine av folks interesser*. Ledelsen i norske kapitalistiske bedrifter hevder også at de ivaretar folks interesser for arbeidsplasser og sosiale goder. Forskjellen er ikke særlig stor fra de «kommunistiske» partienes sjøloppnevnte rolle som bærere av folks «egentlige» interesser.

I forhold til makt og økonomisk utvikling ligner Stalins politikk mye på den vestlige kraftsosialdemokratiske oppbygginga i samme periode. Denne *industrireisninga* i en eller annen form var nok en *nødvendig forutsetning for å få bedra de materielle kåra for folk* både i de østlige og vestlige økonomiene. Men å definere industrioppbygging ved bruk av staten for sosialisme, blir å legge andre kriterier til grunn for sosialismebegrepet enn jeg er for å bruke på et overgangssamfunn til et klasseløst samfunn.

Kina og Sovjet hadde som i vesten en *slags* privat eiendomsrett. Forskjellen er at der var det *kommunistpartiets* private eiendomsrett over økonomien som rådet i stedet for de vestlige kapitalistenes makt. Langt unna folkemakt har det vært både i øst og vest.

Stalinismen - med bl.a. teorien om partiets rettmessige enevelde, forsøket på endelige løsninger(mord) på uenigheter og problemer, passiviseringa av folk i den politiske prosessen, mangelen på tillit til folk samt uvitenskapeligheten, gjør at stalinisme og Stalins epoke må vurderes mer som en moderne form for *føydalt enevelde* enn en videreutvikling av marxismen og sosialismen. Hvor mange landsmøter må

Samfunn med folkestyrt økonomi. Og det er en av de viktigste forutsetningene for sosialisme.

Et av de viktigste kriteriene på sosialisme er at folket bli trukket mer og mer inn i den direkte styringa av samfunnet. Jeg kan ikke se at det har skjedd i større grad i Sovjet (og Kina) enn det som skjedde i Norge etter krigen,» skriver Bjørn Ove Austberg i denne artikkelen om sosialismes arv og framtid.

KVÅR ETTER KINA

avholdes i ml-bevegelsen før Stalin blir tatt ned fra de ideologiske statuene?

KONTRAREVOLUSJON

En annen ideologisk arv, denne gang fra Kina, er teoriene om kontrarevolusjon i Sovjet i 50-åra. Samme analysemodell bruker nå en del kommunister også om Kina. Det hevdes at det har foregått en kontrarevolusjon på slutten av 70-tallet, eventuelt i løpet av 80-åra, i Kina. Folk kan legge ulike ting i begrepet kontrarevolusjon, men slik jeg oppfatter dette begrepet brukt, er det et *kvalitativt skifte* av den politiske og økonomiske makta i et samfunn. En samfunns-klasse tar makta fra en annen. Jeg kan ikke se at folk fikk kvalitativt mer eller mindre politisk og økonomisk makt etter disse tidspunktene i Sovjet og Kina. Ulike fløyer i kommunist-partiene tok over statsmakta, men skjedde det en kvalitativ endring av maktforholda mellom klassene? Jeg tror ikke det.

Det at det er mulig for kommunistpartiet å endre politikk fra den ene dagen med mer markedsliberalisme til den andre med mer statsstyring og omvendt, viser litt av hvor lite sosialistisk disse landa var. Folk blir styrt av ledere med mer eller mindre bra politikk for folk, men *folk sjøl* har minimal makt.

Kontrarevolusjonsteoriene analyserer *hodene* til kommunist-partienes ledere, *motivene* deres, mer enn de analyserer de økonomiske og politiske forholda. Byråkratiseringa og etableringa av en ny herskerklasse skjedde gradvis over *mange, mange år* - det blir vanskelig å snakke om en kontrarevolusjon fra sosialisme til en form for statskapitalisme eller markedsliberalisme.

ALLMENGYLDIGE MODELLER?

Stalinisme og teorier om kontrarevolusjon vi-

ser noe av problemet for norske sosialist- og kommunistgrupper. For mange av de særegne erfaringene som ble gjort i Kina og Sovjet er blitt gjort allmenngyldige og til en videreutvikling av marxismen.

Marx analyserte det kapitalistiske samfunnet og fant fram til mange allmenngyldige sammenhenger og årsaksforklaringer på hvordan det kapitalistiske systemet utvikler seg. Marx sine teorier er etter min mening det beste helhetlige redskapet for analyse av det kapitalistiske systemet *også i dag*. Men erfaringene fra Sovjet og Kina er ikke allmenngyldige sosialistiske modeller. De må forstås først og fremst ut fra den historiske situasjonen de foregikk under og ut fra de særegne russiske og kinesiske *tradisjon og økonomi*. Men det er heller ingen grunn til å legge skjul på den *progressive* rolla den russiske og kinesiske økonomien spilte, for å bygge opp *nasjonale økonomier uavhengig* av den vestlige imperialismen.

ARBEIDSDELINGA

Vi er opplært til at noen skal styre, og andre skal bli styrt over. Slik har det vært i århundrer. Brundtland og Fred Olsen har den magiske evnen at de kan planlegge, administrere og ta beslutninger, mens flertallet aldri kan gjøre det. Det går et skarpt skille mellom *styrere og styrte*. Denne arbeidsdelinga må brytes ned, skal flertallet ha makt over egne liv. Vi kan sjølsagt ikke leve av *kun* styre, men heller ikke av *kun* produsenter. Styringa må bli en del av alles *daglige arbeids-situasjon*. Noen partier snakker i valgkampen om verneplikt for miljøvern - det er på tide også å snakke om allmenn styringsplikt og styringsrett. Vi har ikke lenger råd til å la et mindretall utøve makta og styringa av samfunnet. Teknologien har kommet så langt i utviklinga at *mangel på folkelig styring* viser seg *uforsvarlig*. Mindretallets for-

Hvor mange landsmøter må holdes i AKP for Stalin strykes som en av klassikerne?

bruk av ressursene truer eksistensen til mennekeheten. Teknologien brukes til slaktning av naturen og menneskets livsmuligheter.

I dag har folk en del plikter som innbyggere i Norge. Vi må fylle ut sjølangivelse, gå på skole i 9 år, stemme, menn må i militæret osv, mens samfunnsstyringa er forbeholdt et skikt av kapital-ister og byråkrater. Å ta del i styringa må bli en like sjølsagt ting som å gå på skole. Det er et *nødvendig arbeid* som må til for å holde hjula i gang. Så lenge arbeidsfolk må konkurrere i politikk med *heltidsbyråkrater*,

næringslivsledere og politikere *på fritida*, som en frivillig hobby, forblir det som idag byråkrati og avgjørelser *over hodene på* folk beslutningene angår.

Planlegging må gjøres og beslutninger må taes av folk som kjenner konsekvensene av det som vedtas. Beslutninger må taes på et lavest mulig plan, på arbeidsplasser, i lokalmiljø og borettslag.

Det finnes ingen bedre garantier mot ufor-svarlig ressursbruk og uholdbare livssituasjoner enn at samfunnet styres *mer og mer direkte av folk sjøl*.

Modeller for flertallsplanlegging bør utprøves i folkelige organisasjoner og aksjoner *også under kapitalismen*. Noen organisasjoner trekker i den retning allerede. Organisasjoner og aksjoner må utarbeide deløsninger psjone-ne som kampene står om. I dette arbeidet må folk dette angår sjøl bli hoveddrivkrafta. Det betyr at folk må *drive undersøkel-ser, lage ut-redninger og planlegging*. Det er ikke holdbart med ovenifra-og-ned modellen: ei kjerne i et politisk parti eller i en bedriftsledelse utvikler program som de forøker å *selge* til folket. Streiker og aksjoner må ikke bare bli skoler i krig men *også skoler i styring*. Det at flertallet begynner å se på seg sjøl som mulige styrere og samfunnsplanleggere tar lang tid, og dette arbeidet bør ikke vente til etter en sosialistisk revol-usjon.

Dette handler om å se på folk som noe annet enn *objekter* som bare skal mobiliseres for *støtte* til den ene eller andre politiske linja.

Det nye som trengs for sosialismen nå, er ikke først og fremst en *norsk* sosialisme, men en sosialisme som kan utvikle direkte *folke-makt*. Her ligger ei svær utfordring til folk etter den kinesiske tragedien. Nødvendigheten av folkemakt viser herskere verden over daglig - *men hvor går veien til folkemakt?*

BJØRN OVE AUSTBERG

FORFØLGELSER

Esperantobevegelsen har siden starten i 1887 arbeidet for å knytte kontakter mellom esperantister i alle land. Dette har av enkelte blitt oppfattet som en trussel. Derfor kan også esperantistene vise til en historie som omfatter forfølgelser og undertrykking.

Under den annen verdenskrig ble særlig arbeideresperantister arrestert og fengslet i Tyskland. Tyskerne mente at det tyske folk tilhørte den overlegne rasen, og at tysk var det overlegne språket. Internasjonal kultur skulle eksistere kun i den utstrekning tyskerne hadde bidratt til utbredelse av den. Annen kultur var mindreverdige. En slik ideologi var naturligvis uforenlig med esperantistenes grunnsyn. Hvis utlendinger skulle komme til Tyskland, burde de lære seg tysk, mente nazistene.

Tyskerne hadde dermed ikke bruk for andre språk. Aktive esperantister havnet i konsentrasjonsleire, og esperantobevegelsen knakk til slutt sammen.

At opphavsmannen til esperanto var jøde, gjorde ikke saken bedre. Nazistene hevdet at esperanto var et jødisk konspirasjons-språk; et ledd i den jødiske strategien for å overta verden.

I Sovjet var esperanto svært populært i 1920-årene. Det var mange i den unge sovjetstaten som ønsket å knytte internasjonale kontakter. Stalin møtte denne virksomheten med stor skepsis. Etterhvert som Moskvaprosessene toget fram, ble enhver kontakt med utlendinger ansett som suspekt. Folk som immigrerte til

Sovjet ble oppfattet som utenlandske agenter. Russere som hadde brevkontakt med vest-europeere ble også mistenkeliggjort. I et slikt politisk klima skulle det ikke mye til før esperanto ble uglesett.

Esperanto-organisasjoner ble riktignok ikke forbudt, men ble i praksis undertrykt. 30 000 esperantister ble likvidert under Stalin, kan Torstein Kvakland fortelle. Forøvrig er det verdt å nevne at det i Sovjetunionen i dag blir opprettet stadig nye esperantogrupper. I en NPK-notis fra juni heter det at sovjetiske naturvernere mener at det internasjonale kontaktnettet som esperantistene rår over, kan benyttes i miljøvernarbeidet landene i mellom.

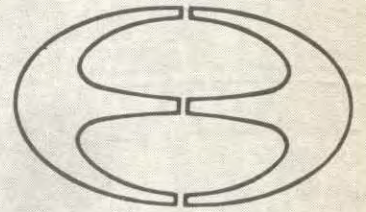
ORD-SJONG

LERINGER

Esperanto burde appellere til alle med sans for fantasi og logikk. Videre skulle puslespillere og kryssordløsere finne glede i å lære seg dette språket. Og ikke minst datafreakere! Esperanto er nemlig ikke bare et nyttig språk. Det er også en lek, hvor man kan sjonglere med ord. Her har vi valgt å bruke et substantiv kombinert med tre forstavelser, for å vise hvordan vi kan gi ord ulike nyanser ved hjelp av fantasien.

ENDINGER

o = substantiv
et = forminskelse
eg = forstørrelse
ar = samling av

Dette er merket til esperantistene.

EKSEMPLER:

Arbo = tre
Arbeto = lite tre, busk
Arbaro = samling av trær, skog

Arbetaro = samling av småtrær, småskog
Arbetarego = stor samling av små trær, omfangsrik småskog

ESPERANTO

«... i dag fremstår esperanto avgjort som et av de mest effektive midlene for internasjonal forståelse...» A. M. M'Bow, UNESCO's generaldirektør.

I DEN HELT østlige delen av Polen ligger en by ved navn Bialystok. På 1800-tallet var denne byen underlagt Russland og bestod av fire nasjonaliteter: russere, polakker, jøder og tyskere. Disse praktiserte fire forskjellige språk. Kommunikasjonsproblemene var store. Kulturkonfliktene likeså.

I denne byen vokste jøden Ludvik Zamenhof opp. Han begynte å fundere på hvordan man kunne bedre kommunikasjonen mellom disse folkeslagene. Han kom etterhvert fram til at et felles, nøytralt språk ville bidra til større toleranse overfor andre land og kulturer. På bakgrunn av dette utviklet han et språk, som senere er blitt verdenskjent som esperanto.

Torstein Kvakland er esperantist og aktiv i Norsk Esperanto-Forbund i Trondheim. Han gløder sterkt for en utbredelse av dette språket, og har venner over hele verden som snakker esperanto.

KUNSTIG SPRÅK

— Hva kjennetegner esperanto?

— Esperanto (som betyr «en håpende») skiller seg ut fra andre språk ved at det er et konstruert språk, som er laget av ett menneske. Etterhvert er det tatt i bruk av andre folk og har således utviklet seg slik andre språk har gjort. Det er et levende språk. I dag bruker esperantister det som et kommunikasjonsmiddel, som skal binde sammen folk med ulik nasjonal og språklig bakgrunn.

— Hvilken ideologi ligger bak?

— Det er at alle mennesker er like-

verdige, sier Torstein. — Derfor trenger vi et nøytralt språk. I dag har vi bl.a. engelsk som verdensspråk. Det betyr at engelskmennene har store fordeler når det gjelder all kommunikasjon. Vi ser også at engelsk bidrar til å utvane vårt eget språk og kultur. Språk er makt. Hvis vi bruker esperanto, stiller vi likt. Alle må anstrenge seg for å lære et annet språk; Et språk hvis utbredelse ikke avhenger av et lands økonomiske og kulturelle innflytelse.

OPPRINNELSEN

I 1887 ga Zamenhof ut et lite hefte som het «Lærebok i esperanto». Dette året blir regnet som esperantogens fødsel. Heftet fikk enorm respons, først og fremst i Russland, men også i Polen, Tyskland og Sverige.

Zamenhof var sjøl en svært språkmektig mann. Han behersket jiddisk, russisk, polsk og tysk; Altså alle de fire språkene som ble snakket i hjembyen. Videre lærte han seg gresk, engelsk og latin.

ENKELT SPRÅK

Da han utviklet esperanto, stilte han seg følgende spørsmål: Hvilke ord er felles for flest mulige språk? Disse ordene plukket han så ut og satte sammen til et nytt språk. Hans ide var at flest mulige mennesker skulle ha et felles ordforråd. Derfor utgjør latin omtrent 70 % av ordforrådet på esperanto. I tillegg har han hentet mange ord fra tysk og fra slaviske språk.

Det Zamenhof la aller størst vekt på, var at esperanto skal være et enkelt språk å lære. Grammatikken består av 16 regler og har ingen unntak og uregelmessigheter. Hvert ord uttales som det skrives. Trykket faller alltid på nest siste stavelse. Substantiver, adjektiver og adverb danner man ved å føye bestemte bokstaver til ordstammen. Substantivene ender på o, adjektivene på a og adverbene på e. Flertall av substantiver og adjektiver dannes ved å tilføye j. I tillegg kan vi ved hjelp av en rekke for- og etterstavelser, få mange nyanser og gi ordene ny betydning.

— Hvordan løser esperantistene problemet med at nye ord hele tida oppstår?

— Det er opprettet en komite under UEA (Universala Esperantista Asocio), som anbefaler nye ord og nyanser, forteller Torstein. — Denne komiteen er imidlertid kun rådgivende, akkurat som Det Norske Språkråd. I praksis er dette intet problem. Så lenge vi bruker esperanto til å prate om aktuelle spørsmål, vil språket fornye seg og være tidsmessig. Dessuten; ved å benytte oss av for- og etterstavelsene, kan vi lage et utall av nye ord. Her er det kun vår egen fantasi som setter grenser.

KONTAKTNETT

Esperantistene er meget godt organisert. Gjennom annonser i ulike tidskrift, kan esperantister over hele verden komme i kontakt med hverandre. De opererer også med ei bok, «Pasporta servo», som inneholder navn og adresse på personer som

ønsker å få besøk av andre esperantister.

— Jeg har venner over hele verden, sier Torstein. — Jeg har hatt besøk av ungare, franskmenn, italienere, jugoslavere og polakker. Kommunikasjonen har gått knirkfritt - på esperanto! — Esperanto er et ypperlig språk for ungdom som er glad i å reise. Ved å knytte kontakter med andre esperantister, kan du bli kjent med forskjellige land på en annen måte enn det du gjør som turist. Du får anledning til å oppleve landet fra innsida, slik innbyggerne ser det.

Hvert år samles hundrevis av esperantister til verdenskongresser. Årets kongress ble arrangert i Brighton. Neste år står Cuba for tur. — Kongressene er viktige for å samle folk over hele verden, mener Torstein.

FÅ NORSKE ESPERANTISTER

— Hvordan er oppslutninga om esperanto i Norge? — Det er få esperantister i Norge. Sånn sett er Norge et u-land. Men det bør bli flere! Esperanto stod sterkere for noen tiår tilbake. Særlig var esperanto populært i 1930-årene. Hvis vi snakker med eldre folk, er det svært få som overhodet ikke har hørt om esperanto.

— Da den spanske borgerkrigen raste, kom det folk fra hele Europa for å slutte seg til de internasjonale brigadene. Da brukte republikanerne esperanto som et fellesspråk for disse brigadene. Det er forresten medlemmer av esperantoklubben

her i Trondheim, som brevkjennet seg med en offiser i den spanske republikanske hæren i disse årene. Det er vi litt stolte over, sier Torstein til Rebell.

INTERNASJONALISME

— Kan vi si at arbeiderbevegelsen fanget opp ideologien bak esperanto?

esperanto?

— Ja, absolutt. Arbeiderbevegelsen var veldig opptatt av internasjonalisme, noe som er selve grunnlaget for dette språkets eksistens. På den tida var esperanto-bevegelsen delt i to. Norsk Esperanto-Forbund tilhører nok den varianten man den gangen ville ha kalt den borgerlige. I tillegg eksisterte det et internasjonalt esperantoforbund som het SAT (Sennacia Asocio Tutmonda). Denne bevegelsen mente at landegrenser var noe herk, som kun var til for å sette folk opp mot hverandre. Derfor ville de ikke anerkjenne nasjonalstater. Det fantes en del klubber i Norge som var tilknyttet SAT. Organisasjonen eksisterer fremdeles og har hovedsete i Paris, men har få norske medlemmer, sier Torstein Kvakland.

BRUSPRÅK

— Har esperanto som levende språk noen framtid?

— Ja, uten tvil. For eksempel har man nå på EF-nivå blitt oppmerksom på dette språkets kvaliteter. I Nederland har man i flere år jobbet med oversetting fra språk til språk

Torstein Kvakland er esperantist og aktiv i Norsk Esperanto-forbund i Trondheim.

ved hjelp av datateknologi. Dette er ikke enkelt. De fleste språk er ikke logisk oppbygd og krever derfor svært kompliserte dataprogram.

— Siden esperanto er et logisk og

konsekvent språk,arbeider man nå med å kunne oversette fra et språk til et annet via esperanto. Det nederlandske firmaet som har forsket på dette,har utarbeidet en prototyp mel-

lom engelsk - esperanto - fransk. Foreløpig virker denne lovende. Problemet i Vest-Europa er at det ikke finnes nok esperantister med tilstrekkelige datakunnskaper. Men hvis

prosjektet fortsetter å utvikle seg såpass lovende som det hittil har gjort, kan esperanto ende opp med å få status som et bruspråk. Dermed vil språket få større betydning i EF,noe

som vil øke dets prestisje. Men om flere vil snakke esperanto av den grunn,det gjenstår å se,avslutter esperantist Torstein Kvakland.

SOLVEIG MIKKELSEN

UNGDOMMEN SKAL I ARBEID

~~NED~~
STEM MED DET NORSKE
ARBEIDERPARTI